

Markus Holmberg

**YKSITYISET OIKEUDENKÄYNTIAVUSTAJAT JA -ASIAMIEHET:  
SÄÄNTELYN KEHITYS, KELPOISUUSVAATIMUKSET JA VALVONTA**

**YKSITYISET OIKEUDENKÄYNTIAVUSTAJAT JA -ASIAMIEHET:  
SÄÄNTELYN KEHITYS, KELPOISUUSVAATIMUKSET JA VALVONTA**

Markus Holmberg  
Opinnäytetyö  
Kevät 2020  
Liiketalouden tutkimusohjelma  
Oulun ammattikorkeakoulu

## TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu  
Liiketalouden tutkinto-ohjelma, oikeuden ja hallinnon suuntautumisvaihtoehto

---

Tekijä: Markus Holmberg

Opinnäytetyön nimi: Yksityiset oikeudenkäyntiavustajat ja -asiamiehet: Sääntelyn kehitys, kelpoisuusvaatimukset ja valvonta

Työn ohjaaja: Pentti Seppänen

Työn valmistuslukukausi ja -vuosi: Kevät 2020

Sivumäärä: 67

---

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin yksityisiä oikeudenkäyntiavustajia ja -asiamiehiä koskevan sääntelyn kehitystä 1950-luvun lopulta aina nykyhetkeen tarkastellen, millaisia kelpoisuusvaatimuksia toimintaan alkavilta ja jo ennestään toimintaa harjoittavilta henkilöiltä vaaditaan sekä selvitettiin, miten valvonta on järjestetty toimijoiden osalta.

Tutkimusongelmana opinnäytetyössä oli selvittää avustajatoiminnan sääntelyä vertailemalla asianajajia ja lupalakimiehiä kelpoisuusvaatimusten ja valvonnan osalta toisiinsa, sekä vertailla Suomen avustajajärjestelmää kolmen muun valtion avustajajärjestelmiin. Opinnäytetyö sisältää teoriaosion ja vertailuosion, jotka yhdessä pyrkivät vastaamaan tutkimusongelmaan. Teoriaosio toimii pohjana vertailuosiolle painottuen ajantasaisen avustajatoiminnan sääntelyyn. Vertailuosiossa vertailtiin opinnäytetyön kannalta olennaisimpia asioita toimijoiden osalta toisiinsa. Työssä vertailtiin Ruotsin, Saksan ja Viron avustajajärjestelmiä Suomen järjestelmään pääpiirteittäin.

Tutkimusmenetelmä opinnäytetyössä on lainopillinen, ja työssä käytetyt lähteet koostuvat ajantasaisesta lainsäädännöstä, hallituksen esityksistä, lautakuntamietinnöistä, erilaisista toimintakertomuksista, lautakuntien ratkaisuista, eri instituutioiden internet-sivuista sekä aiheeseen liittyvistä kirjallisista teoksista. Näiden lisäksi työssä on käytetty apuna historiallista lainsäädäntöä, -hallituksen esityksiä, -valiokuntamietintöjä ja vanhempia kirjallisia teoksia hahmottamaan avustajajärjestelmän historiallista kehitystä.

Historian osalta avustajatoiminnan sääntely on kehittynyt hitaasti. Sääntelyn ja avustajatoiminnan historian kannalta kannalta suurimmat yksittäiset uudistukset ovat olleet asianajajalain säätäminen, laki maksuttomasta oikeudenkäynnistä, oikeusapulakiuudistus sekä lupalakimiesjärjestelmä. Kelpoisuusvaatimusten osalta asianajajien kelpoisuusvaatimukset ovat lupalakimiehiä tiukemmat, mutta erot eivät ole suuria ja ne perustuvat lähinnä ammatilliseen kokemukseen. Valvonta ja kurinpito on joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta samanlaista molemmilla toimijoilla, mutta valvonnan piiri ei lupalakimiehillä ole asianajajiin nähden yhtä laaja. Kansainvälinen vertailu osoitti, että vertailun kohteena olevien maiden asianajajayhdistykset ovat järjestäytyneet samankaltaisesti, mutta joitakin eroavaisuuksia löytyi. Kurinpidossa ei Suomen järjestelmään verrattuna ole suuria eroja, mutta kurinpito on joissakin tapauksissa organisoitu eri tavalla. Yhdistysten jäsenmäärissä on paikoin suuriakin eroja.

---

Asiasanat: yksityinen, oikeudenkäynti, avustaja, asiamies, sääntely, kelpoisuus, valvonta

## ABSTRACT

Oulu University Of Applied Sciences  
Degree Program in Business Economics, Option of Law and Administration

---

Author: Markus Holmberg

Titles of thesis: Private counsels and attorneys: Development, quality requirements and supervision

Supervisor: Pentti Seppänen

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2020

Number of pages: 67

---

Research of this thesis was the development in the regulations on the private counsel and attorneys from the end 1950s to present day. Focusing on the different quality requirements and how the supervision is set up on the personnel who are to start working or already practicing.

The main question in hand in this thesis was to find out the regulations of the attorneys by comparing difference of the licenced legal counsels in requirements and the supervision of these practises, as well as comparing the attorney system of Finland to three other governmental attorney systems. The thesis comprises of theory section and comparison section which together aim to answer the main question of the thesis.

The basis of the comparison section is based on the theory section, which focuses on the up to date upkeep of the regulations in the attorney system. The comparison section compares the topics of agents between each other which are the most relevant for the thesis. The thesis compares the attorney systems of Sweden, German and Estonia, respective to the attorney system of Finland. Research methods of the thesis are legal and uses references which are up to date legislation, proposal of the Finnish government, board reports, different annual reports, board solutions, different institute internet-pages as well as relative work of literature. Besides these, the thesis uses historical legislation, proposals of the Finnish government, the legal affairs committee reports and older works of literature to help perceive a development of the attorney system through out history.

The assistant operation regulations have been developed slowly from the historical perspective. The greatest individual advances in the historical perspective in the regulatory and operation assistant fields have been the adjusting of the law of the advocates, the gratuitous court house expenses, reform of the legal aid act and the system of licensed legal counsel. Eligibility requirements for the advocates are tighter than those of licensed legal counsels, but the differences are not major and they are mainly based on ones professional experience. Supervision and discipline between the advocates and licensed legal counsel are mainly similar, but there are few deviations between the two. Mainly the supervision district is more strict for advocates as to the licensed legal counsels.

The international comparisons revealed that the bar association between different countries have been organised very similarly, though differences can be found. The discipline system in Finland compared similarly to other countries, where the main difference was found on how the system is organized.

---

Keywords: private, trial, counsel, attorney, legislation, requirement, supervision

# SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	7
2	AVUSTAJATOIMINNAN KEHITYKSESTÄ ASIANAJAJALAIN SÄÄTÄMISESTÄ NYKYHETKEEN.....	10
2.1	Asianajajalain valmistelu ja esityöt.....	10
2.2	Uusi asianajajalaki ja muutos oikeudenkäymiskaaren 15 lukuun .....	12
2.3	70-luvulta 2000-luvulle.....	14
2.4	Kohti lupalakimiesjärjestelmää.....	17
2.5	Asianajajaliiton vuosien 2015–2024 strategiasta.....	20
3	YKSITYISTEN OIKEUSAVUSTAJIEN KELPOISUUSVAATIMUKSET .....	23
3.1	Asianajajat.....	23
3.2	Luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat .....	26
4	YKSITYISTEN OIKEUSAVUSTAJIEN VALVONTA.....	28
4.1	Asianajajiin kohdistuva valvonta .....	28
4.2	Luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien ja -asiamiesten valvonta .....	30
4.3	Lautakuntien kurinpitoratkaisuja.....	33
4.3.1	Valvontalautakunnan ratkaisu: TO 3.5 kunniallisuus ja TO 12.1 tietojen antaminen .....	34
4.3.2	Valvontalautakunnan ratkaisu: TO 3.1 lojaalisuus ja TO 4.1 huolellisuus ja tehokkuus.....	35
4.3.3	Valvontalautakunnan ratkaisu: TO 5.12 asianajopalkkio .....	36
4.3.4	Avustajalautakunnan ratkaisu: lojaalius, huolellisuus ja ammattitaito .....	36
4.3.5	Avustajalautakunnan ratkaisu: virheelliset laskut .....	37
5	VAATIMUSTEN VERTAILU .....	39
5.1	Asianajajien ja lupalakimiesten kelpoisuusvaatimusten vertailu .....	39
5.1.1	Rehellisyys.....	39
5.1.2	Koulutus ja tutkinnot.....	41
5.1.3	Kokemus, riittävä perehtyneisyys sekä ammattimaisuus .....	43
5.2	Valvonta ja kurinpito .....	46
5.3	Avustajatoiminnan järjestäminen eräissä Euroopan valtioissa .....	48
5.3.1	Ruotsi.....	49
5.3.2	Saksa .....	49

5.3.3	Viro.....	51
6	JOHTOPÄÄTÖKSET .....	55
7	POHDINTA.....	60
	LÄHTEET .....	62

# 1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä keskitytään yleisellä tasolla tutkimaan asianajajien ja lupalakimiesten toiminnan sääntelyä avustajatoiminnan historiallisen kehityksen, kelpoisuusvaatimusten ja valvonnan osalta. Lisäksi työssä vertaillaan asianajajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien kelpoisuusvaatimuksia, toiminnan valvontaa, valvovien tahojen toimintaa sekä Suomen avustajajärjestelmää muutaman muun valtion järjestelmiin. Työ on siinä mielessä ajankohtainen, että avustajatoiminnassa on tapahtunut suuriakin muutoksia viimeisen kymmenen vuoden aikana, ja ala tulee todennäköisesti myös kokemaan rakenteellisia ja lainsäädännöllisiä uudistuksia lähivuosien aikana. Työ antaa lukijalle yleiskatsauksen siitä, millaisia lainsäädännöllisiä vaatimuksia ja velvoitteita kyseistä alaa harkitseville henkilöille ja jo alalla toimiville lakimiehille kuuluu, sekä pyrkii selvittämään mahdollisia lainsäädännöllisiä ja toimintaan liittyviä puutteita sekä epäkohtia, joita avustajatoiminnassa on kohdattu.

Aineellisesti oikeudenkäynnin päämääränä on oikeudenmukainen oikeudenkäynti sekä juridisesti oikea lopputulos. Näistä asioista on säädetty Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa sekä Suomen perustuslain 21 §:ssä. Järjestelmän keskiössä on tavoite saavuttaa juridisesti oikea lopputulos oikeudenkäynnissä niin asianosaisten kuin viranomaisten kannalta ottamalla huomioon esimerkiksi oikeudenkäynnin laatu, tehokkuus ja joutuisuus. Näihin asioihin on pyritty vastaamaan asianajakunnan lisäksi lupalakimiesjärjestelmän avulla. Lupalakimiesjärjestelmän tarpeellisuutta on perusteltu muiden muassa oikeudenkäyntiavustajien ja -asiamiesten toiminnan laadun parantamisella, mikä tulee esille työn historiaosiossa. Järjestelmään on päädytty myös niillä syillä, että oikeudenkäyntiavustajien ja -asiamiesten kelpoisuusvaatimuksia ei tarvinnut nostaa aiheettoman korkeiksi, ja vaihtoehtoisena järjestelmänä ehdotettu asianajajamonopoli olisi vaikeuttanut alalle pääsyä huomattavasti ja olisi täten nostanut oikeudenkäynnin kustannuksia niin asianosaisten kuin yhteiskunnan kannalta kohtuuttomasti. (Edilex 2015. Luvan saaneelta oikeudenkäyntiavustajalta luvan saamiseksi vaadittavasta kelpoisuudesta, 2–4, viitattu 25.9.2019.)

Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja oikeus avustajaan on määritelty Euroopan Unionin tasolla EU:n perusoikeuskirjassa. EU:n perusoikeuskirja määrittelee perusoikeudet, vapaudet ja periaatteet, jotka vallitsevat EU:n tasolla. Perusoikeuskirjan 47 artikla käsittelee jokaisen EU:n kansalaisen oikeutta tehokkaiisiin oikeussuojakeinoihin ja puolueettomaan tuomioistuimeen. Artiklan mukaan jokaisella on oikeus oikeudenmukaiseen, riippumattomaan ja julkiseen oikeudenkäyntiin kohtuullisen ajan kuluessa sekä laillisessa ja puolueettomassa tuomioistuimessa. Tämän lisäksi jokaisella on oltava mahdollisuus saada neuvoja ja antaa toisen henkilön puolustaa ja edustaa itseään sekä tarpeen vaatiessa oikeus maksuttomaan oikeusapuun. Perusoikeuskirjan 48 artiklassa käsitellään syytetyn oikeutta puolustukseen ja artiklan 2. kohdan mukaan jokaiselle syytetylle tulee taata oikeus puolustukseen. EU:n kansalaisen perusoikeuksiin kuuluu siis oikeus avustajaan ja koska tästä on säädetty unionin tasolla, tekee se kyseisestä oikeudesta merkittävän. (EUR-Lex 2019, Euroopan unionin perusoikeuskirja 2012, viitattu 4.4.2019.)

Suomessa oikeudenkäyntiavustajana tai -asiamiehenä voi toimia julkinen oikeusavustaja, asianajaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja (Oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 § 1 momentti). Näiden kaikkien toiminnasta on erikseen säädetty omissa laeissaan; julkisista oikeusavustajista oikeusapulain (OK, 257/2002) 8 §:ssä, asianajajista laissa asianajajista (AAL, 496/1958) ja luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista laissa luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista (lupalakimieslaki, 715/2011). Tämä opinnäytetyö rajattiin koskemaan vain yksityisiä oikeudenkäyntiavustajia, joten julkiset oikeusavustajat jäävät työn ulkopuolelle. Työn kannalta kaksi olennaisinta työssä käytettyä lakia ovat asianajajalaki ja lupalakimieslaki. Voidaan sanoa, että nämä lait muodostavat työlle rungon, joiden ohella oikeuskirjallisuus, muutamat muut lait, lakien esityöt, erilaiset toimintakertomukset ja alaan liittyvät verkkosivut pyrkivät tarkentamaan kyseisten lakien sisältöä ja tulkintaa.

Oikeudellisen sääntelyn monimutkaisuus on johtanut siihen, että lainopillinen apu on tarpeen kansalaisten oikeuksien valvonnassa niin oikeudessa, kuin sen ulkopuolella (Lappalainen, J. 2003, 348). Koska Suomi on oikeusvaltio, tulee Suomessa kaiken julkisen vallankäytön perustua perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaisesti lakiin. Julkisen vallan käyttäminen konkretisoituu erityisesti tuomioistuimessa, kun tuomioistuin määrää julkisen vallan voimin kansalaisille tuomioita. Jotta kansalaiset voisivat vastata mahdollisimman hyvin heitä koskeviin asioihin tuomioistuimissa, tulee heidän olla varmoja siitä, että heidän kantansa, lausumansa ja mahdolliset oikeudenkäynnin lopputulokseen vaikuttavat asiat tulee riittävästi huomioituksi tuomioita tai päätöksiä annettaessa. Etenkin tämä tekee kansalaisten oikeuksista huolehtiminen erityisen tärkeäksi ja oikeudellisten palveluiden



tarjonnan tulee olla laadukasta ja palvelun käyttäjän tulee olla varma siitä, että hänen asioitaan hoitaa ammattilainen, joka pyrkii saavuttamaan asiakkaan kannalta juridisesti parhaan ratkaisun asiantuntevasti, nopeasti ja ilman kohtuuttomia kustannuksia. Tämän vuoksi oikeudellisten palveluiden tarjoajille on säädetty tietyt kelpoisuusvaatimukset, jotka heidän pitää täyttää, jotta he ylipäätään voisivat toimia oikeudenkäyntiavustajina. Kelpoisuusvaatimusten täyttäminen ei kuitenkaan yksinomaan riitä huolehtimaan siitä, että palveluiden tarjonnan laatutaso pysyy korkeana. Tämän vuoksi näiden palveluiden tarjoajien valvonnasta on erikseen omissa laeissaan säädetty ja rikkomukset voivat tapauksista riippuen johtaa eriasteisiin sanktioihin huomautuksista ja varoituksesta lähtien aina liitosta erottamiseen tai luvan peruuttamiseen asti. Työssä on myös esitelty muutamia valvonta- ja avustajalautakuntien julkaisemia tapauksia ratkaisuihin, joiden perusteella luoja voi saada yleiskatsauksen siitä, millaiset tapaukset ovat johtaneet erilaisiin kurinpidollisiin sanktioihin.

## **2 AVUSTAJATOIMINNAN KEHITYKSESTÄ ASIANAJAJALAIN SÄÄTÄMISESTÄ NYKYHETKEEN**

Avustajatoiminnan suurimmat ongelmat ennen nykyisellään toimivaa järjestelmää olivat lainsäädännön niukkuus tai sen puute kokonaan. Erittäin suuri ongelma oli myös se, ettei avustajille ollut määritetty käytännöllisesti katsoen minkäänlaisia kelpoisuusvaatimuksia. Avustajatoiminnan kehityksen näkökulmasta suuria askelia otettiin 1950-luvun lopun asianajajalain ja vuoden 2013 lupalakimieslain säätämisen myötä. Lisäksi tällä aikavälillä on tapahtunut muitakin merkittäviä muutoksia, kuten säädetty laki maksuttomasta oikeudenkäynnistä ja lakimiesten toimintaan olennaisesti vaikuttava suuri oikeusapulakimuutos. Perinteisen ajatustavan mukaisesti suomalaisten on oletettu kykenevän hoitamaan itse omat asiansa tuomioistuimessa, ja asianosaisella on ollut oikeus valita avustajansa melko vapaasti ilman avustajalle asetettuja suurempia kelpoisuusvaatimuksia. Oikeusavustajilta tai -asiamiehiltä ei ole vuoteen 2002 saakka edellytetty edes oikeudellista koulutusta, ja näin maallikkoavustajat ovat olleet hidastamassa prosessien etenemistä merkittävästi (Fredman 2018, 176).

### **2.1 Asianajajalain valmistelu ja esityöt**

Eduskunta on vuoden 1953 valtiopäivillä lausunut hallitukselle toivomuksen tutkituttaa mahdollisuudet tehostaa asianajajien ammatillisia pätevyysvaatimuksia, asianajotoiminnan saattamisen valvonnan alaisuuteen sekä selvittää tarpeellisuus asianajoalaa koskevan lainsäädännön laatimiselle. Asianajajan ammattia on voinut harjoittaa tuohon aikaan lähes kuka tahansa kansalaisluottamusta nauttiva henkilö, koska oikeudenkäyntiasiamieheltä tai -avustajalta ei ole vaadittu käytännössä muita ominaisuuksia, kuin että hän on rehellinen, hyvämaineinen ja kykenee hallitsemaan itseään ja omaisuuttaan (Ylöstalo & Tarkka 1998, 34). Hallitus on ollut yhtä mieltä eduskunnan näkemyksestä asianajoalalle tarvittavasta lainsäädännöstä, joten se jätti eduskunnalle vuoden 1957 valtiopäivillä esityksen laiksi asianajajista ja laiksi oikeudenkäymiskaaren 15 luvun muuttamisesta (HE 165/1957 vp). Asiaa ei samoilla valtiopäivillä saatu käsiteltyä loppuun, joten hallitus antoi eduskunnalle uuden esityksen asiassa, jossa on samalla huomioitu lakivaliokunnan tekemät huomautukset hallituksen tekemän ensimmäisen esityksen pohjalta. Lakivaliokunta on mietinnössään

(LaVM 23/1957 vp) esimerkiksi pohtinut sitä, olisiko asianajajapakko tai asianajajamonopoli tarkoituksenmukaista ottaa mukaan lainsäädäntöön, mutta on kuitenkin tullut siihen lopputulemaan, ettei asianajajapakko ole ollut sopusoinnussa tuohon aikaan vallitsevan oikeuskäsityksen kanssa; asianajajat voisivat itse voineet edustaa itseään riittävässä laajuudessa ilman asianajajan apua. Asianajajamonopolin osalta lakivaliokunta on mietinnössään käytännölliset seikat huomioon ottaen todennut, että asianajajamonopolin käyttöönotto olisi vasta siinä vaiheessa perusteltua, kun lainoppineiden asianajajien lukumäärä olisi niin suuri, että tarvittava lainopillinen avustus ja neuvonta onnistuisi joka puolella Suomea, kaupunkien lisäksi myös harvaan asutuilla alueilla. Lainoppineita asianajajia on maaseuduilla ollut tuolloin vain 210 ja osa heistäkin on harjoittanut asianajajan toimintaa muiden toimijoidensa ohessa, joten lainoppineiden asianajajien lukumäärä olisi ollut liian vähäinen turvaamaan asianajajien asiakkaiden lainopillisen neuvonnan ja avustuksen saamisen.

Aina vuoteen 1958 asti asianajajan arvonimeä on saanut käyttää ns. maallikkoasianajajakin, eli eivät ainoastaan lainoppineet yliopistollisen koulutuksen saaneet asianajajat, joten tähänkin asiaan tarvittiin pikaista muutosta ja lakivaliokunta päätti ratkaista asian niin, että uudessa laissa sovelletaan Ruotsin mallia, eli tarkoituksena on ollut estää asianajajan ammattinimikkeen käyttäminen muilta, kuin määrätyt kelpoisuusvaatimukset täyttäviltä henkilöiltä. Jatkossa asianajajan ammattinimeä käyttävän henkilön tulisi kuulua asianajajayhdistykseen ja oltava yhdistyksen valvonnan ja kurinpitovallan alaisena. Asianajajan ammattinimike kuuluisi vain asianajajalain kelpoisuusvaatimukset täyttävälle henkilölle ja sen väärinkäyttö johtaisi rangaistukseen. Asianajajan ammattinimen suojaaminen toisi asianajajakunnalle suurta lisäarvoa ja suojattu ammattinimike jo itsessään pystyisi kertomaan sen, että nimikettä käyttävä on rehelliseksi tunnettu, tarpeelliset tiedot ja taidot toimien hoitamiseen saavuttanut ja muutoinkin asianajajalain mukaisesti sopivaksi katsottu henkilö harjoittamaan asianajajan toimintaa. Näiden edellä mainittujen asioiden lisäksi lakivaliokunta tehoittaisi oikeudenkäyntiavustajien ja -asiamiesten kelpoisuusvaatimuksia. (Ylöstalo & Tarkka 1998, 36–39.)

Asianajajien toiminnan valvonnan osalta hallituksen esityksessä (HE 3/1958 vp) on todettu, että toiminnan valvonta tulisi ensisijaisesti kuulumaan asianajajayhdistyksen hallitukselle. Hallitukselle tulee antaa valvonnan suorittamista varten tarvittavat tiedot ja asianajajan tulisi sallia yhdistyksen hallituksen määräämän henkilön suorittaa asianajajan toimistossa tarkastus ja esitettävä tarkastusta varten tarpeelliset asiakirjat, joiden tutkimista tarkastuksen toimittaminen edellyttää. Näiden toimien tarkoituksena on edistää luottamusta asianajajakuntaa kohtaan. Kurinpitovallan osalta on

esitetty, että asianajajille voitaisiin määrätä seuraavanlaisia kurinpidollisia rangaistuksia; huomautus, varoitus, julkinen varoitus ja yhdistyksestä erottaminen ja nämä voitaisiin tuomita seurauksina ammatin harjoittamisessa tehdystä rikoksesta, rikkomuksesta tai sen vuoksi, ettei asianajaja enää täyttäisi hänelle laissa asetettuja vaatimuksia (HE 3/1958 vp, 8).

## **2.2 Uusi asianajajalaki ja muutos oikeudenkäymiskaaren 15 lukuun**

Tasavallan Presidentti Urho Kekkonen vahvisti Eduskunnan hyväksymän lain asianajajista 12. päivänä joulukuuta 1958. Asianajajalaki tuli voimaan 1. heinäkuuta 1959 ja lain 11 §, joka koskee asianajajan ammattinimikkeen väärinkäyttöä tuli voimaan myöhemmin samana vuonna, 1. joulukuuta 1959. Lain 1 §:ssä on nyt täsmennys asianajajan ammattinimikkeestä; ”Asianajaja on se, joka on maan yleisen asianajajayhdistyksen jäsenenä merkitty asianajajaluetteloon. Edellä mainitua yhdistystä sanotaan tässä laissa asianajajayhdistykseksi”.

Asianajajille on uuden lain 3 §:n 1 momentissa on säädetty kelpoisuusvaatimukset, joiden mukaan asianajajaksi on tuohon aikaan voitu hyväksyä henkilö, joka on 25 vuotta täyttänyt Suomen kansalainen, joka on rehelliseksi tunnettu ja sopiva harjoittamaan asianajajan tointa henkilökohtaisten ominaisuuksiensa ja elämäntapojensa puolesta. Henkilöllä on nyt tullut olla suoritettuna tarvittavat opinnot ja opinnäytteet ja näin ollen saavutettuna tarvittava taito ja käytännönkokemus toimen harjoittamiseen. Lisäksi vaatimuksena on ollut, että henkilö kykenee hallitsemaan itseään ja omaisuuttaan. Lain 3 §:n 2 momentissa on myös kerrottu, ettei valtion tai kunnan virassa tai muussa virkasuhteeseen perustuvassa palveluksessa oleva henkilö ole saanut toimia asianajajana, ellei asianajajayhdistyksen hallitus ole antanut siihen erityistä lupaa. Asianajaja ei myöskään ole saanut olla toisen henkilön palveluksessa tai harjoittaa muuta asianajotoimintaa, jolla on voitu katsoa olevan haitallista vaikutusta henkilön itsenäisyyteensä asianajajana. Silloisen lain 5 §:n mukaan asianajajien on tullut hoitaa rehellisesti ja tunnollisesti tehtävänsä hyvää asianajajatapaa noudattaen, eikä tointa ole saanut harjoittaa osakeyhtiönä, eikä vastuullisina yhtiömiehinä ole saanut olla muita kuin asianajajia, ellei asianajajayhdistys ole myöntänyt erityisistä syistä lupaa siihen. Lisäksi asianajan on ehdottomasti tullut pitää omat rahavarat ja muu omaisuus erillään päämiehensä varoista.

Silloisen asianajajalain 4 §:n mukaisesti asianajajayhdistyksen hallitukselle on kuulunut asianajajajakemusten hyväksyminen, mikäli yhdistys on hylännyt hakemuksen, on päätös tullut perustella.

Asianajajayhdistyksen hallitukselle on kuulunut myös asianajajaluettelon ylläpitäminen, josta hallituksen on vuosittain pitänyt lähettää ote oikeusministeriön julkaisemaa virallista lehteä varten. Asianajajalain yhteydessä perustettiin vuonna 1958 uusi julkisoikeudellinen asianajajajärjestö, Suomen Asianajajaliitto, joka toimii vielä tänä päivänäkin samaa käyttötarkoitusta varten – asianajajien etua ajaen ja valvoen jäsentensä ammatillista toimintaa. Asianajajayhdistyksen toiminta on asianajajalain voimaantulosta lähtien perustunut lakiin ja yhdistyksen on tästä lähtien tullut täyttää sille laissa määrätyt tehtävät. Vuoden 1958 asianajajalain 6 §:n mukaan yhdistyksen hallituksen on tullut valvoa, että asianajajat täyttävät velvollisuutensa kaikessa toiminnassaan. Kurinpidosta on vastannut myös asianajajayhdistyksen hallitus ja esimerkiksi ratkaistaessa yhdistyksen jäsenyyttä koskevia asioita ja muista asianajajiin kohdistuvista kurinpidollisista toimista, ovat hallituksen jäsenet toimineet tuomarin vastuulla. Mikäli asianajaja on menetellyt epärehellisesti tai tehnyt tahallisesti vääryyttä toimessaan, on hallituksen tullut erottaa jäsen yhdistyksestä, tai mikäli asianhaarojen on katsottu olleen lieventäviä, on kyseeseen voinut tulla myös varoitus (AAL 7 §).

Myös oikeudenkäymiskaarta päivitettiin uuden asianajajalain voimaantulon yhteydessä lailla oikeudenkäymiskaaren 15 luvun muuttamisesta (497/1958). Oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 ja 3 §:t muutettiin samaan muotoon, kuin ne olivat 31. joulukuuta 1917 annetussa laissa (119/1917) ja 15 lukuun lisättiin uusi 10 a §. Oikeudenkäymiskaaren 2 §:n mukaan oikeudenkäyntiavustajana tai -asiamiehenä sai toimia ainoastaan asianajaja tai muu henkilö, joka on hyvämaineinen, rehellinen ja toimeen kykenevä henkilö, joka kykenee hallitsemaan itseään ja omaisuuttaan. Asianajajilla ei siis ollut yksinoikeutta avustaa tai edustaa päämiestään oikeudessa lakivaliokunnan mietintöjen lopputuloksen mukaisesti. 3 §:ssä on käsitelty esteellisyyttä, eivätkä sen mukaisesti virkamiehet ole saaneet toimia asiamiehenä tai avustajana oikeudenkäynnissä, mikäli se on vastoin heidän virkavelvollisuuttaan. Myöskään yleisen tuomioistuimen lainoppinut jäsen ei ole saanut toimia oikeudenkäynnissä asiamiehenä tai avustajana, ellei asia ole koskenut häntä tai hänen puolisoaan tai lähisukulaistaan. Avustajana tai asiamiehenä ei ole saanut toimia tuomioistuimen jäsenistöön tai kokoonpanoon kuuluva henkilö, eikä myöskään sellainen henkilö, joka on asian käsittelyyn osaa ottavan henkilön kanssa sellaisessa suhteessa, joka voi muodostaa esteellisyyden. Silloisen oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 6 §:n mukaisesti esteellisyyden muodostavia suhteita ovat olleet esimerkiksi sukulaisuussuhteet ja vävy- tai lankosuhteet.

Oikeudenkäymiskaaren 10 a § koskee asiamiehen ja avustajan sopimattomuutta. Mikäli asiamiehen tai avustajan on havaittu olevan epärehellinen, ymmärtämätön, taitamaton tai muutoin sopimaton tehtävään, on oikeus voinut evätä häneltä vallan esiintyä asiassa. Lisäksi häneltä on voitu

kieltää oikeus toimia kyseisessä tuomioistuimessa avustajana tai asiamiehenä. Pahimmillaan hänelle on voitu langettaa enintään kolmen vuoden esiintymiskielto tarpeen vaatiessa. Jos avustajana tai asiamiehenä on toiminut asianajaja, on oikeuden päätöksestä tullut ilmoittaa asianajajayhdistyksen hallitukselle. Päämiehelle on tullut varata tilaisuus hankkia uusi, kelpoisuusvaatimukset täyttävä asiamies tai avustaja kurinpidollisen seuraamuksen saaneen asiamiehen tai avustajan tilalle, ellei hän itse ole ryhtynyt ajamaan asiaansa, jos asiamieheltä on evätty oikeus esiintyä oikeudessa. (10 a § 1–2 momentit.)

### **2.3 70-luvulta 2000-luvulle**

Oikeuslaitostoimikunta totesi eräässä mietinnössään vuonna 1971, eli noin 10 vuotta asianajajalain säätämisen jälkeen, että asianajajien jäsenmäärä ei ole noussut yhtään asianajajalain säätämisen jälkeen, vaan on pysynyt melko tarkalleen samassa, n. 300 jäsenessä. Asianajajien määrän ollessa vähäinen, ei pelkästään heidän varaansa ole voinut jättää asioiden ajamista tuomioistuimissa. Lisäksi toimikunta totesi mietinnössään, että koska alalla tapahtuvaan ammattimaisenkaan toimintaan ei tarvita oikeastaan minkäänlaisten muodollisten pätevyysvaatimusten täyttymistä, on joukossa myös toimintaan kykenemättömiä henkilöitä. Lisäksi ongelmaksi muodostui se, että vain asianajajat olivat julkisen valvonnan alaisena ja asianajajakunnan vähäinen jäsenmäärä huomioon ottaen, tulisi muilla oikeudenkäyntiavustajilla ja -asiamiehillä eli maallikkoavustajilla olemaan edelleen merkittävä rooli oikeuspalvelujen tarjoajina. (Fredman 2018, 186.)

Asianajajakunta alkoi merkittävästi kasvaa 1970-luvun alun jälkeen ja vuoteen 1980 mennessä oli sen lukumäärä jo kaksinkertaistunut. Kasvun tekijöinä olivat hyvinvoinnin kasvu ja suurten ikäluokkien valmistuminen yliopistoista. Lakimiehille riitti töitä ja kunnat perustivat oikeusaputoimistoja valtion avustuksella myös syrjäseuduille. Lisäksi niissä työskentelevät oikeusavustajat saivat liittyä Suomen Asianajajaliiton jäseniksi. (Fredman 2018, 188.)

2. helmikuuta 1973 tuli voimaan laki maksuttomasta oikeudenkäynnistä (MOL 87/1973), jonka 11 §:ssä säädettiin avustajan vaatimuksista. Sen mukaan avustajaksi määrättiin asianajaja tai muu henkilö, joka kykenee avustajan tehtävään ja saa toimia toisen asiamiehenä. Näin ollen maallikkoavustajat saivat edelleen toimia avustajina. Poikkeuksellisesti maallikkoavustajat eivät kelvanneet avustajiksi rikosasioissa, joissa vangitulle tai 13 vuotiasta nuoremmalle henkilölle vaadittiin rangaistusta rikoksesta, josta saattoi seurata vapausrangaistus. Tällaisissa asioissa avustaa saivat

vain asianajajat tai erityisestä syystä oikeustieteen kandidaatin tai vastaavan tutkinnon suorittanut henkilö. Tämän voidaan katsoa olleen pienimuotoinen voitto asianajajakunnan hyväksi taistelussa maallikkoavustajia vastaan.

Seuraava merkittävä uudistus koettiin vuonna 1989 voimaan tulleiden esitutkintalain (ETL 449/1987) ja pakkokeinolain (PKL 450/1987) myötä. Silloisen esitutkintalain 45 §:ssä säädettiin avustajan kelpoisuusvaatimuksista, jonka mukaan asianosaista sai avustaa esitutkinnassa asianajaja, yleinen oikeusavustaja tai muu oikeudenkäyntiasiamieheksi kelpaava henkilö, joka on suorittanut oikeustieteellisen tutkinnon tai toimittaa tuomioistuimissa asianajotehtäviä. Asianajajien ja lainoppineiden avustajien merkitystä haluttiin jälleen korostaa ja samalla parantaa heidän ”markkina-asemaansa”, mutta lakiin kuitenkin jätettiin edelleen maallikkoavustajan mentävä aukko. Esitutkinta-avustajille oli myös muita vaatimuksia, kuten esteettömyys- ja moraalisuusvaatimus; mikäli avustaja on ollut epäiltynä, syytteessä tai tuomittu rikoksesta, joka on omiaan vähentämään hänen luotettavuuttaan avustajan tehtävää kohtaan, ei hän saanut toimia avustajana. Vangitsemisoikeudenkäyntiavustajat olivat asia erikseen ja heihin sovellettiin OK 15 luvun säännöksiä. (Fredman 2018, 188.)

Vuonna 1997 hallitus teki eduskunnalle esityksen (HE 132/1997 vp) uudesta oikeusapujärjestelmästä, jonka tarkoituksena oli korvata silloinen maksuton oikeudenkäynti ja yleinen oikeusapu. Oikeusapujärjestelmän esitettiin toimivan siten, että maahan perustetaan n. 70 oikeusaputoimistoa, jotka jaetaan kuuteen alueeseen. Jokaisella alueella olisi oma oikeusaputoimen johtaja, joka vastaa palveluiden tarjonnasta alueellaan. Johtaja toimisi samalla toimiston päällikkönä, eli johtavana oikeusavustajana. Toimistoissa toimisi johtajan lisäksi 1–3 muuta oikeusavustajaa. Oikeusapu määräytyisi sen mukaan, onko hakija oikeudellisen avustajan tarpeessa, ja sen saantia rajoitettaisiin vähäisissä ja pienissä asioissa. Pyrkimyksenä oli saada oikeusapu toimimaan sillä tavalla, kuin rationaalisesti ajatteleva itse maksava asiakas toimisi samassa tilanteessa. Oikeusapu määräytyisi esityksen mukaan sekä ilman korvausvelvollisuutta että osakorvausta vastaan. Lisäksi jos asia etenisi tuomioistuimeen, vahvistaisi tuomioistuin avustajan palkkion ja oikeusapua saaneen henkilön korvausvelvollisuuden valtiolle. (HE 132/1997 vp, 1).

Samassa esityksessä esitettiin avustajan kelpoisuusvaatimusten tiukentamista siten, että jatkossa avustajaksi voitaisiin määrätä asianajaja tai muu tehtävään kykenevä henkilö, kuten asianajotoimistossa toimiva avustava lakimies, yleinen oikeusavustaja tai erityisestä syystä muu henkilö, joka on suorittanut oikeustieteen kandidaatin tutkinnon (HE 132/1997 vp, 9–10). Erityisenä syynä olisi

ollut esimerkiksi avustajan erityistuntemus asiassa tai asianajajan saamisen vaikeus esimerkiksi syrjäseuduilla. Erityiseksi syyksi sen sijaan ei olisi enää riittänyt se, että hakija haluaa avustajakseen tietyn avustajan (Fredman 2018, 189).

Lakivaliokunta antoi mietinnön (LaVM 17/1997 vp) hallituksen esityksen pohjalta, jossa se ei kannattanut avustajien kelpoisuusvaatimusten kiristämistä. Lakivaliokunnan mukaan ehdotuksesta puuttuu säännös asianosaisen oikeudesta valita itse oikeudenkäyntiavustajansa vedoten ihmisoikeussopimukseen. Lakivaliokunta perusteli myös kantaansa toteamalla, ettei asiasta ole käyty yhteiskunnallista keskustelua eikä selvitetty, onko nykyinen käytäntö muodostunut ongelmaksi. Lakivaliokunta kyseenalaisti säännösehdotuksen vedoten suomalaisen perinteeseen ja ihmisoikeussopimustenvastaisuuteen. (LaVM 17/1997 vp, 3.)

Vuonna 2001 hallitus teki eduskunnalle esityksen oikeusapulaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 82/2001 vp), jossa muun muassa esitettiin oikeudenkäyntiasiamiesten ja avustajien kelpoisuusvaatimusten kiristämistä. Tämän osalta esitettiin oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:än selkeä muutos, että jatkossa oikeusavustajana tai -asiamiehenä saisi toimia asianajaja tai muu oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö, joka on rehellinen ja muutoin sopiva tehtävään. Lisäksi hän ei saa olla konkurssissa tai hänen toimintakelpoisuuttaan ei saa olla rajoitettu. Poikkeuksena tästä avustajana tai asiamiehenä saisi toimia asianosaisen suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa oleva sukulainen, hänen sisaruksensa tai aviopuolisonsa. Hallitus on perustellut asiaa esityksen yleisperustelujen kohdassa 3.2.5 muun muassa sillä, että silloiset voimassa olevat avustajien kelpoisuusvaatimukset ovat olleet liian avoimia, ja ettei maallikkoavustajilla ole asianmukaista toimen vaativaa ammatillista osaamista. Hallitus on vedonnut siihen, että oikeudenkäyntiavustajien ja -asiamiesten tehtävänä on nimenomaisesti tarjota apua oikeudellisissa kysymyksissä, joten avustajan tulee olla perehtynyt ja hänen tulee hallita asiat riittävällä tasolla. Silloinen Presidentti Tarja Halonen vahvisti 5. huhtikuuta 2002 hallituksen esityksen mukaisesti lain oikeudenkäymiskaaren 12 ja 15 luvun muuttamisesta, joka johti siihen tilanteeseen, että vihdoin maallikkoavustajista luovuttiin kokonaan uuden lain tullessa voimaan 1. kesäkuuta 2002.



## 2.4 Kohti lupalakimiesjärjestelmää

Oikeudenkäyntiasiamiesten ja -avustajien kelpoisuusvaatimuksia haluttiin edelleen tiukentaa jopa maallikkoavustajista luopumisen lisäksi. Valtioneuvosto asetti vuonna 2001 Tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean selvittämään millaisia yhteiskunnallisia vaatimuksia tuomioistuimiin kohdistuu ja miten niihin varauduttaisiin (Fredman 2018, 10). Komitea esitti mietinnössään vuonna 2003, että avustajien kelpoisuusvaatimuksia tulee tiukentaa sääntelyn myötä. Komitea on katsonut, että lähtökohtaisesti kaikilta oikeudenkäyntiavustajilta ja -asiamiehiltä tulisi edellyttää oikeustieteen kandidaatin tutkintoa, mutta esimerkiksi riidattomia asioita, summaarisia asioita ja hakemusasioita voisivat muutkin silloisen oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n mukaiset kelpoisuusvaatimukset täyttävät henkilöt hoitaa. Tällä tavoin olisi luovuttava sukulaisuuteen perustuvasta asianajosta, koska sukulaisuus ei itsessään anna avustajille tarvittavia valmiuksia, mutta sukulaiset voisivat edelleen toimia esimerkiksi tukihenkilöinä tai vanhemmat lapsiensa laillisina edustajina oikeudenkäynneissä. (Tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean mietintö KM 2003:3, 269, viitattu 24.1.2019.)

Komitea on ehdottanut jo vuoden 2003 mietinnössään, että oikeudenkäyntiavustajien ja -asiamiesten tehtävä tulisi säätää luvanvaraiseksi ja kaikilla avustajilla tulisi olla samankaltaiset ammattieettiset säännöt, koulutus ja valvontajärjestelmä. Luvan saaminen edellyttäisi mietinnön mukaan riittävän pitkää työkokemusta ja luvan tulisi olla sellainen, että sen nojalla luvan saaneilla olisi oikeus toimia avustajana tai asiamiehenä kaikissa tuomioistuimissa. Mietinnössä ehdotettiin myös oikeudenkäyntiavustaja- ja asiamieskoetta, jonka tarkoituksena olisi mitata avustajien ja asiamiesten valmiuksia tuomioistuinasioiden hoitoon. Kokeen pääpaino olisi oikeudenkäyntiasiakirjojen laatimisessa, asioiden suullisessa ajamisessa ja todistajienkuulustelussa. Lisäksi lupaan liittyisi samanlainen täydennyskoulutusvelvollisuus, kuin asianajajilla on. Komitean ehdotuksen mukaisesti lupaan tulisi kytkeä myös velvollisuus hankkia vastuuvakuutus avustajan laiminlyöntien varalta. Asiassa lähdettiin etenemään komitean ehdotusten pohjalta muun muassa Asianajajaliiton vuonna 2007 julkaiseman työryhmämietinnön avulla, jonka tarkoituksena oli arvioida, millaisin keinoin Tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean tekemiä ehdotuksia voitaisiin viedä eteenpäin. (Fredman 2018, 197.)

Asianajajaliiton mietinnössä esitettiin sääntelyn vaihtoehdoiksi kaksi tapaa, joista ensimmäisen mukaan asianajotehtävät luvanvaraistettaisiin sillä tavoin, että valvontatahona toimisi Suomen Asian-

ajajaliitto. Toiseksi vaihtoehdoksi jäi ns. asianajajamonopoli, jossa oikeudellisten palveluiden tarjoajilta edellytetään Suomen Asianajajaliiton jäsenyyttä, eli tilanne tarkoittaisi sitä, että vain kelpoisuusvaatimukset täyttävät asianajajat saisivat tarjota oikeudellisia palveluja, kuten avustaa tai toimia asiamiehenä oikeudenkäynnissä. (Asianajajaliitto 2007. Asianajotoiminnan sääntelyn vaihtoehdot, viitattu 25.1.2019.)

Tämän jälkeen asian käsittelyä jatkettiin oikeusministeriön vuonna 2008 asettaman työryhmän toimesta, jolle annettiin tehtäväksi valmistella oikeusavustajia koskevan sääntelyn tarkistaminen ja uudistaminen. Työryhmä jatkoi työtä asianajajaliiton työryhmämietinnön pohjalta ja ensin mietinnössä pohdittiin kysymystä asianajajamonopolista. Mietintöön laaditussa kansainvälisessä vertailussa ilmenee, että asianajajamonopoli on esiintynyt jossain muodossa kaikissa Euroopan valtioissa Suomea ja Ruotsia lukuun ottamatta. Työryhmän mielestä asianajajamonopoli-mallissa oikeusavustajien ja -asiamiesten valvonta olisi yksinkertaisinta toteuttaa jokaisen avustajan ollessa asianajajaliiton ja oikeuskanslerin valvonnan alaisena ja lisäksi tällöin jokaisen avustajan tulisi noudattaa toiminnassaan hyvää asianajajatapaa. Työryhmä tuli siihen lopputulemaan, että asianajajamonopoli järjestelmänä menisi liian pitkälle ja Asianajajaliiton pakkojäsenyys loisi perustuslaillisia kysymyksiä esimerkiksi perustuslain 13 §:ssä turvatusta negatiivisesta yhdistymisvapaudesta. Asianajajamonopoli ei näin ollen saanut kannatusta. (Oikeusministeriö 2009. Työryhmämietintö 2009:17. Oikeudenkäyntiavustajien kelpoisuus ja valvonta 2009, 61, 82, viitattu 25.1.2019.)

Varsinainen lainsäädäntötyö asiaa koskien alkoi hallituksen tekemästä esityksestä eduskunnalle laiksi luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 318/2010). Esityksen mukaan säädettäisiin kokonaan uusi laki luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista ja samalla muutettaisiin asianajajalakia, valtion oikeusaputoimistoista annettua lakia, oikeudenkäymiskaarta, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia, oikeusapulakia, lastensuojelulakia ja valtioneuvoston oikeuskanslerista annettua lakia. Esityksen päätavoitteiksi on kerrottu kansalaisten oikeusturvan parantaminen ja asianmukaisen oikeudenhoidon edellytysten parantaminen oikeusavustajien ja -asiamiesten laatutason nostamisen johdosta.

Seuraavaksi Hallituksen esitys eteni lakivaliokunnan käsiteltäväksi, jossa valiokunta teki kannanottonsa, päätöksensä ja joitain muutosehdotuksia aiheeseen liittyen. Valiokunta on pitänyt oikeudenkäyntiavustajien ja -asiamiesten kelpoisuusvaatimusten tiukentamista tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa mietinnössään hallituksen esitystä asian osalta joidenkin muutosehdotusten ja huomautusten kera. (LaVM 40/2010 vp, 3.)

Hallituksen esityksen mukaisesti oikeudenkäyntiasiamieheltä ja avustajalta edellytetään jatkossa lakimieskoulutuksen lisäksi riittävää perehtyneisyyttä, jonka voi saavuttaa riittävällä työkokemuksella tai asianajajatutkinnon suorittamisella. Riittäväksi työkokemukseksi luettaisiin vähintään vuoden työkokemus avustavista tehtävistä asianajo- tai lakiasiaintoimistossa, tuomioistuinharjoittelu tai vähintään vuoden kokemus syyttäjän tehtävistä. Henkilöiden edellytetään olevan rehellisiä ja sopivia oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtävään, eivätkä he saa olla konkurssissa eikä heidän toimintakelpoisuutensa saa olla rajoitettu. Lakivaliokunta pitää vaadittavia kelpoisuusvaatimuksia perusteltuina ja asianmukaisina, eikä vaatimuksia ole syytä lieventää esitetystä, koska valiokunnan mukaan hallituksen esityksen tarkoituksena on nimenomaisesti ollut parantaa oikeudellista apua tarvitsevien henkilöiden oikeusturvaa ja asianmukaisen oikeudenhoidon edellytyksiä nostamalla avustajien ja asiamiesten laatutasoa. Hallituksen esityksessä ehdotetun mukaisesti lakivaliokunta on katsonut tarpeelliseksi sen, että lupajärjestelmä otettaisiin käyttöön myös hallinto- tuomioistuimissa käsiteltävissä lastensuojeluasioissa, koska tällaisten asioiden hoitaminen edellyttää avustajalta tai asiamieheltä ammattitaitoa ja, että he toimivat ammattieettisten periaatteiden mukaisesti.

Lakivaliokunta on tehnyt vastalauseen asiasta, joka koskee luvan saaneiden lakimiesten valvontaa. Hallituksen esityksen mukaan Suomen asianajajaliiton yhteydessä toimiva valvontalautakunta järjestäisi lupalakimiesten valvonnan. Lakivaliokunnan mielipide asiaan on, että valvovina viranomaisina asiassa eivät voi toimia Suomen Asianajajaliiton yhteydessä toimiva valvontalautakunta ja -valvontayksikkö. Lakivaliokunnan kannanoton mukaan esitetyt tahot eivät vastaa puolueettoman ja riippumattoman viranomaisvalvonnan vaatimuksia, koska asianajajat ja lupalakimiehet muodostuvat toiminnassaan toistensa kilpailijoiksi. Lakivaliokunta on vedonnut perustuslain 21 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan lainkäyttöelimien edellytetään olevan riippumattomia. Lakivaliokunta esittää valvontaviranomaiseksi oikeudenkäyntiavustajalautakuntaa, joka on luvan saaneisiin lakimiehiin nähden riippumaton ja puolueeton elin. Valiokunta toteaa vastalauseessaan, että on tarkoituksenmukaista pitää luvan saaneiden avustajien ja asiamiesten valvonta erillä Suomen Asianajajaliitosta.

Eduskunta on antanut vastauksensa (EV 337/2010 vp), jossa se on hallituksen esityksen ja lakivaliokunnan mietintöjen pohjalta hyväksynyt lain luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista sekä samalla muutaman muun lain. Lakivaliokunnan kannanotosta huolimatta oikeudenkäyntiavustajalau-

takunta ei ole ainoa luvan saaneiden lakimiesten valvonnasta vastuussa oleva taho, vaan sen lisäksi heidän valvonnastaan vastaavat oikeuskansleri sekä Suomen Asianajajaliiton yhteydessä toimiva valvontalautakunta. Eduskunnan vastauksen mukaisesti uuteen lakiin säädetään avustajalautakunnalle kuuluvaksi luvan peruuttamista, seuraamusmaksun määräämistä ja varoituksia koskevat valvonta-asiat. Valvontalautakunnan tehtävänä on taas huolehtia siitä, että käsiteltävät valvonta-asiat tulee riittävästi selvitettyksi valvontalautakunnan käsittelyssä ja lisäksi huolehtia mahdollisten luvan peruuttamista tai seuraamusmaksujen määräämistä koskevien valvonta-asioiden esitysten tekemisestä avustajalautakunnan käsittelyä varten. Silloinen tasavallan presidentti Tarja Halonen vahvisti lain luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista 17. kesäkuuta 2011 ja se tuli voimaan kyseisen lain 30 §:n mukaisesti 1 tammikuuta 2013.

## **2.5 Asianajajaliiton vuosien 2015–2024 strategiasta**

Asianajajaliiton internet-sivuilta löytyy Suomen Asianajajaliiton strategia 2015–2024 -niminen asiakirja, joka pitää sisällään Asianajajaliiton strategisia päätavoitteita tuleville vuosille. Asianajajaliiton valtuuskunta vahvistaa strategian vähintään kymmenen vuoden välein. Strategisiksi päätavoitteiksi asianajajaliitto on listannut viisi pääkohtaa. Ensimmäisen kohdan mukaan asianajajakunnan on tullut saavuttaa arvostettu asema yhteiskunnassa oikeudellisten olojen kehittäjänä. Toinen päätavoite koskee kansallista ulottuvuutta; asianajopalveluiden tulee olla kaikkien kansalaisten ulottuvilla. Kolmantena päätavoitteena on se, että asianajajat ovat kaikista ammattitaitoisimpia oikeudellisten palveluiden tarjoajia ja, että asianajaja on ammattina houkutteleva. Neljäntenä päätavoitteena on, että asianajajat ovat sisäistäneet eettiset sääntönsä ja lisäksi myös muut kuin asianajajat tuntisivat asianajajien eettiset säännöt laajemmin yhteiskunnallisesti katsottuna. Viidentenä tavoitteena asianajajaliitto haluaa olla jäsenilleen tehokas palveluorganisaatio.

Jotta ensimmäinen tavoite saavutetaan, tulee nykyistä järjestelmää uudistaa melko rajustikin. Asianajajaliitto näkee asian niin, että 2020-luvulla oikeudenkäyntiasioita hoitaisivat vain asianajajat ja myös julkisten oikeusavustajien tulisi olla Asianajajaliiton jäseniä. Samalla luovuttaisiin ns. lupalakimiesjärjestelmästä. Liitto perustelee asiaa siten, että järjestelmä selkiytyisi kuluttajien ja yritysten näkökulmasta, kun oikeudellisia palveluita voisivat tarjota vain asianajajat. Lisäksi oikeudellisten palvelujentarjoajien valvonta olisi tällä tavalla selkeämpää. Jotta asia toteutuisi, edellyttäisi se liiton mukaan yhteiskunnallista sekä aktiivista keskustelua ja viestintää aiheesta ja sen perusteista. Liitto myös haluaisi asianajajien ammattikunnan aseman turvattavan perustuslailla samalla tavoin, kuin

syöttäjien asema on turvattu. Lisäksi asianajajalaki tulisi kokonaisuudessaan päivittää sillä tavoin, että siinä olisi huomioitu nykyaikaiset ja kansainväliset vaatimukset. Näiden ohella Asianajajaliitto on suunnitellut lukuisia muitakin tapoja, joilla asianajajien asemaa voitaisiin parantaa, joista esimerkkeinä on aktiivinen oikeudenhoitoon vaikuttaminen laatuhankkeilla, tekemällä liiton vuoden 2019 100-vuotisjuhlat yhteiskunnallisesti näkyväksi, asianajajapäivystyksen uudelleenlanseeraus, liiton oman tutkimus- ja selvitystoiminnan kehittäminen sekä asianajajille suunnatun viestinnän kehittäminen, joka tapahtuu liiton toimesta. (Asianajajaliitto 2019. Asianajajaliiton strategia 2015–2024, 4, viitattu 15.2.2019.)

Toisena päätavoitteena on, että laadukkaat asianajopalvelut ovat kaikkien ulottuvilla. Asianajajaliiton mukaan asia edellyttää riittävää määrää oikeudellisia palveluita tarjoavia asianajajia ympäri maata. Jotta tämä toteutuisi, tulee asianajajan ammatti olla taloudellisesti ja ammatillisesti niin houkutteleva, että ammattiin hakeutuu riittävästi ihmisiä. Kansainvälistä ulottuvuutta voidaan edistää voimakkaasti sähköisen asioinnin avulla. Liitto listaa, että esimerkiksi asianajajan ja asiakkaan väliset neuvottelut voitaisiin hoitaa etäyhteyksin, oikeudenkäynnit sähköisesti ja myös toimeksiantojen muu hoitaminen hoituisi etäyhteyksien kautta. Lisätoimenpiteinä liitto on listannut oikeusaputoimistojen ja yksityisten asianajotoimistojen työnjaon seuraamisen pyrkimyksenään vaikuttaa aktiivisesti siihen, ettei alan kilpailu vääristy valtion toimesta. Ajatuksena on, että oikeusaputoimistoissa käsitellään vain oikeusapuun oikeutettujen asiakkaiden avustamista oikeudellisissa asioissa. Tulevaisuudessa myös oikeusapupalkkioihin aiotaan kiinnittää huomiota tekemällä palkkioista kilpailukykyisiä yksityiset avustajat huomioiden. Tällä hetkellä yksityisille avustajille maksettavat oikeusapupalkkiot ovat olleet alan yleiseen palkkiotasoon nähden hyvin alhaisia ja riskinä on ollut, että varsinkin syrjäseuduilla on jouduttu karsimaan oikeusapuasiakkaita yksityisten avustajien toimesta. Yhdeksi tavoitteeksi strategiaan onkin listattuna nuorten lakimiesten kannustaminen hakeutumaan maakuntien asianajotoimistoihin. Lisäksi aikomuksena on arvioida auskultoinnin suorittamisen mahdollisuutta asianajotoimistoissa joko kokonaan tai osittain. (Asianajajaliitto 2019. Asianajajaliiton strategia 2015–2024, 5, viitattu 6.3.2019.)

Asianajajaliiton strategian mukainen kolmas päätavoite on se, että asianajajat ovat kaikista ammattitaitoisimpia oikeudellisten palveluiden tarjoajia, ja ammattina se on haluttu. Edellytyksiksi tähän on listattuna monia eri asioita, joista päällimmäisinä nousee esiin muiden muassa nykyisten asianajajapalveluiden laatuselvitykset asiakasryhmiltä, asianajajakunnan tunnettavuuden tehostaminen tavoittamalla suuri yleisö, sellaisten keinojen kehittäminen, joilla asianajajille ja asianajajiksi pyrkiville kerrotaan liiton jäseneduista. Lisäksi tarkoituksena on kehittää niin uusille kuin vanhoillekin

asianajajille toimivat tukipalvelut. Liitto näkee, että myös oikeustieteen opetukseen pitää lisätä asianajajaoikeudellista opetusta ja saada valmistuville oikeustieteen maistereille mahdollisimman hyvät lähtökohdat työskennellä asianajajotoimistoissa. Yhtenä tärkeimmistä asioista liitto näkee kuitenkin lupalakimieskunnan toiminnan kehityksen aktiivisen seuraamisen ja tavoitteen saada Asianajajaliiton jäsenedellytykset täyttävät luvan saaneet lakimiehet ja julkiset oikeusavustajat liittymään Asianajajaliittoon. (Asianajajaliitto 2019. Asianajajaliiton strategia 2015–2024, 5, viitattu 6.3.2019.)

Neljäntenä liiton päätavoitteena on, että asianajajat ovat sisäistäneet ammattikuntaa koskevat eettiset säännöt, ja että kyseiset säännöt tunnettaisiin myös laajemmin yhteiskuntatasolla. Koska liiton tehtävänä on valvoa asianajajien sääntöjen noudattamista, tulee liiton huolehtia hyvän asianajajatavan kehittamisestä ja saada tapaohjeet nykyistä paremmin tunnetuksi niin asianajajien kuin suuren yleisön keskuudessa. Tähän tarvitaan yliopistojen ja tutkimuslaitosten apua, koska asia vaatii tutkimustietoa, jotta saadaan tarvittavat esitiedot ja tarpeet esiin. Lisäksi liitto haluaa pitää kiinni asianajajien korkeasta ammattitaidosta, ja asianajajien valvonta on keskeisenä osana tässä. Liitto aikookin tehostaa valvontalautakunnan jäsenten rekrytointia ja näkee asian sillä tavalla, että jäsenyys valvontalautakunnassa on pikemminkin kunnia-asia tai huomionosoituksen luontoinen saavutus ja tunnustus ammattietiikkaan perehtymisestä ja asianajokokemuksesta, kuin vain tavallinen työtehtävä muiden joukossa. (Asianajajaliitto 2019. Asianajajaliiton strategia 2015–2024, 6, viitattu 6.3.2019.)

Viidentenä päätavoitteena Asianajajaliitto haluaa olla tehokas palveluorganisaatio jäsenilleen. Tämä saavutetaan, kun Asianajajaliitto parantaa omaa toimintaansa muutamalla eri tavalla. Liitto voi esimerkiksi laatia säännöllisesti toimenpideluettelon keinoista, joilla asianajajien työtä voidaan käytännön tasolla tukea. Lisäksi huomiota tulee kiinnittää liiton jäsenille toimitettaviin kirjallisiin ja sähköisiin aineistoihin siten, että ne ovat mahdollisimman helposti omaksuttavassa muodossa lukijan kannalta. Lisäksi liiton sähköisiä palveluita tulee kehittää radikaalisti esimerkiksi koulutusilmoittautumisiin ja jäsentietojen päivittämisiin liittyen ja jatkossa myös etäkouluttautumismahdollisuuksia tulee kehittää ja parantaa. Esiin nousi vahvasti myös kaikenlaisen vuorovaikutuksen parantaminen liiton ja sen jäsenien välillä. (Asianajajaliitto 2019. Asianajajaliiton strategia 2015–2024, 6, viitattu 6.3.2019.)

### 3 YKSITYISTEN OIKEUSAVUSTAJIEN KELPOISUUSVAATIMUKSET

Oikeusavustajille on säädetty tiukat kelpoisuusvaatimukset sen vuoksi, että sääntelyn avulla voidaan taata asianosaisten oikeusturvan toteutuminen. Edelleen on kuitenkin olemassa tilanteita, jolloin lupaa ei tarvita ollenkaan hoitaessaan tietynlaisia oikeudenkäyntiasioita. Lupaa ei esimerkiksi tarvita, jos asiamies tai avustaja on suorittanut lakimiestutkinnon ja on työ- tai virkasuhteessa asianosaiseen. Mikäli sellainen lakimies, joka on palvelussuhteessa työmarkkinajärjestöön hoitaa hänen palvelussuhteeseensa liittyviä asioita, ei lupaa tällöinkään tarvita. Kuitenkin riidattomia hakemusasioita, -velkomusasioita ja maa-oikeusasioita voivat muutkin hoitaa, kuin lakimiestutkinnon suorittaneet henkilöt. (Oikeus.fi 2019 Luvan hakeminen. Viitattu 13.11.2019.) Kelpoisuusvaatimuksista on säädetty tarkemmin asianajajista annetuissa laissa sekä luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa.

#### 3.1 Asianajajat

Asianajajien toiminnasta ja kelpoisuusvaatimuksista on säädetty asianajajista annetussa laissa sekä Suomen Asianajajaliiton säännöissä, jotka oikeusministeriö on 2.10.2012 antamallaan päätöksellä vahvistanut (540/2012). Asianajajalain 1 §:n mukaan asianajajana Suomessa voi toimia sellainen henkilö, joka on maan yleisen asianajajayhdistyksen, meillä Suomen asianajajaliiton, jäsenenä merkitty maan asianajajaluetteloon. Asianajajaliiton jäsenyys ja oikeus käyttää asianajajan ammattinimikettä alkaa välittömästi, kun henkilö merkitään asianajajaluetteloon. Samalla tavoin jäsenyys päättyy, kun hänet poistetaan luettelosta (Ylönen, M. 2018, 22).

Asianajajaliiton sääntöjen 5 §:n mukaan jäseneksi voidaan hyväksyä henkilö, joka täyttää asianajajalain sekä asianajajaliiton sääntöjen mukaiset kelpoisuusehdot. Asianajajaksi pyrkivän henkilön tulee ryhtyä hoitamaan asianajajan tehtäviä päätoimisesti sekä asua Euroopan talousalueen valtiossa, ellei Asianajajaliiton hallitukselta haeta poikkeuslupaa asuinpaikkavaatimukseen. Asianajajien ammattimaisuusvaatimukseen liittyen asianajan edellytetään hankkivan pääosan toimeentulostaan hoitamalla asianajotehtäviä ja Ylönen mukaan kyseinen vaatimus onkin ollut vain harvoin harkinnan kohdalla (Ylönen, M. 2018, 45).

Asianajalain 3 §:ssä on säädetty asianajajien kelpoisuusvaatimuksista. Yleisvaatimuksena on, että asianajajaksi aikovan henkilön tulee olla täyttänyt 25 vuotta. Näiden lisäksi on viisi muuta vaatimusta, jotka henkilön tulee täyttää. Asianajaja varten on asianajajalaissa säädetty rehellisyysvaatimus, jonka mukaan asianajajan tulee olla rehelliseksi tunnettu ja hänen tulee myös muilta ominaisuuksiltaan ja elämäntavoiltaan olla sopiva henkilö harjoittamaan asianajajan tointa (AAL 3 § 1 mom. 1 kohta). Rehellisyyttä on arvioitu asianajajaliiton ratkaisukäytännössä lähinnä henkilön mahdollisten lainvoimaisten tuomioiden ja vireillä olevien rikosasioiden perusteella. Esimerkiksi tietoisien valehtelun omasta varallisuusasemasta on katsottu olleen epärehellistä (Ylönen, M. 2018, 25). Mahdollisten hakijan suorittamien rikosten laadulla on myös katsottu olevan selkeä merkitys siinä mielessä, että onko kyseessä ollut epärehellisyyteen perustuva rikos. Epärehellisyyteen perustuviin rikoksiin on suhtauduttu ankarammin verrattuna muihin rikoksiin ja käytännön mukaan on katsottu, etteivät esimerkiksi hakijan saamat rattijuopumukset ole muodostaneet estettä jäsenyyden saamiselle (Ylönen, M. 2018, 26).

Asianajalain 3 §:n 1 momentin 2 kohdassa käsitellään asianajajien koulutusvaatimusta, jonka mukaan henkilön tulee olla suorittanut oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto, kuten oikeustieteen kandidaatin tai maisterin tutkinto tai ulkomailla suoritettu Suomessa suoritettavaan oikeustieteen maisterin tutkintoon rinnastuva tutkinto, josta Opetushallitus on antanut lopullisen päätöksen.

Koulutusvaatimuksen lisäksi asianajajille on säädetty saman pykälän 1 momentin 3 kohdan mukainen kokemusvaatimus, jonka perusteella asianajajilla tulee olla tarvittava taito ja käytännön kokemus asianajajan toimen harjoittamiseen siten, kuin Suomen Asianajajaliiton säännöissä määrätään. Suomen Asianajajaliiton sääntöjen 5 §:ssä on kerrottu Asianajajaliiton jäseneksi pyrkivän kelpoisuusehdoista. Liitto pitää tarvittavana käytännön kokemuksena vähintään neljän vuoden oikeudenalan työkokemusta tai siihen rinnastuvaa kokemusta toimissa tai tehtävissä, joissa edellytetään oikeustieteellistä koulutusta. Neljän vuoden työkokemuksesta hakijalla tulee olla vähintään kahden vuoden kokemus asianajajalalta, kuten tehtävistä avustavana lakimiehenä, julkisena oikeusavustajana, itsenäisenä asianajotehtävien hoitajana tai muissa toimissa, joissa asianajotoimia on vastavasti hoidettu, kuten pankkilakimiehen tehtävissä. (Asianajajaliitto 2018. Suomen Asianajajaliiton säännöt, viitattu 5.11.2018.) Käytännön esimerkkinä terveystarkastajan, talous- ja velkaneuvojan tai maanmittauslaitoksen kirjaamissihteerin tehtäviä ei Asianajajaliiton hallituksen ratkaisukäytännössä ole pidetty käytännön kokemusta kerryttäviksi tehtäviksi, mutta ulkomaisen oikeustieteellisen tutkinnon jälkeen suoritettu oikeudellinen työkokemus ulkomailla taas on luettu tarvittavaksi käytännön kokemukseksi (Ylönen, M. 2018, 32).



Asianajajalain 3 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisesti asianajajaksi pyrkivällä henkilöllä tulee olla suoritettuna asianajajatutkinto. Tutkinto on tullut suorittaa vuodesta 1986 lähtien ja sen tarkoituksena on varmistaa uusien asianajajien riittävä perehtyneisyys tointa koskeviin säännöksiin ja hyvän asianajajatavan vaatimuksiin (Frände, Helenius, Hietanen, Hupli, Koulu, Lappalainen, Lindfors, Niemi, Rautio, Saranpää, Turunen, Virolainen & Vuorenperä 2018. Asianajajatutkinto, viitattu 19.11.2018). Asianajajatutkinto on Suomen Asianajajaliiton hallituksen järjestämä tutkinto, joka koostuu kolmesta osasta; kirjallisesta kokeesta, eettisestä osasta ja oikeudenkäyntiosasta. Kaikki kolme osakokonaisuutta tulee suorittaa hyväksytysti hakijan valitsemassa järjestyksessä. Kirjallinen koe kestää maksimissaan 3 tuntia ja kokeesta tulee saada vähintään 30 pistettä 60 pisteestä. Eettinen osa on kaksipäiväinen kurssi, joka keskittyy asianajajien tapaohjeisiin, toimiston järjestämiseen ja oikeussalietikkaan. Oikeudenkäyntiosa on ajallisesti pisin, noin 12 viikon kokonaisuus, joka pitää sisällään luentoja, pienryhmäharjoituksia ja 30–50 tunnin edestä ennakkotehtäviä. (Asianajajaliitto 2018. Asianajajatutkinto, viitattu 5.11.2018.)

Poikkeustapauksissa voidaan asianajajalain 3 §:n 6 momentin perusteella vapauttaa henkilö asianajajatutkinnon suorittamisesta. Tilanne koskee lähinnä henkilöitä, jotka ovat toimineet asianajajana pitkään ja erityisesti ollut asianajajana jo ennen vuoden 1986 tutkintovaatimuksen voimaantuloa. Yleensä noin 25–30 vuoden kokemus asianajajan tehtävistä on ollut perusteena myöntää vapautus tutkinnon suorittamisesta.

Asianajajalain 3 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan henkilö, joka pyrkii asianajajaksi ei saa olla konkurssissa ja hakijan tulee olla täysivaltainen, eli hänen toimintakelpoisuutensa ei saa olla rajoitettu. Mikäli tuomioistuin tekee päätöksen henkilön konkurssiin asettamisesta tai toimintakelpoisuuden rajoittamisesta, on tällöin kyseessä tilanne, jossa henkilöä ei ainakaan voida pitää henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tai taloudellisen asemansa perusteella sopivana asianajajaksi. Henkilö on näissä tapauksissa menettänyt toiminnallisen ja taloudellisen riippumattomuuden sekä kyvyn huolehtia asioistaan, jotka ovat ehdottomia edellytyksiä asianajajan toimen harjoittamiseen (Ylönen 2018, 40.) Asianajajalain 9 §:n 1 momentissa todetaan, että asianajaja, joka on konkurssissa tai jonka toimintakelpoisuutta rajoitetaan, lakkaa olemasta asianajajaliiton jäsen ja asianajajaliiton hallituksen tulee poistaa hänet asianajajaluettelosta. 9 §:n 3 momentissa todetaan myös, että mikäli muut 3 §:n 1 momentin mukaiset kelpoisuusvaatimukset eivät enää täyty, tulee hallituksen erottaa hänet asianajajayhdistyksestä. Lisäksi jos asianajaja lakkaa harjoittamasta asianajajan tointa, tai hänellä ei ole enää oikeutta toimia asianajajana, tulee hänen pyytää eroa asianajajayhdistyksestä viipymättä, tai muutoin asianajajaliiton hallitus joutuu erottamaan hänet yhdistyksestä. Asianajajalle

tulee varata tilaisuus tulla kuulluksi ennen toimenpiteisiin ryhtymistä. Jos asianajaja on siirtymässä eläkkeelle, voi asianajajaliiton hallitus antaa hänelle luvan jäädä yhdistyksen jäseneksi, mikäli hän on toiminut asianajajan ammatissa vähintään 10 vuotta. (AAL 9 §:n 3–6 momentit.)

Asianajajaliitto edellyttää jäseniään käyttämään yhteensä 18 tuntia vuodessa ammatilliseen kehittämiseen. Asianajajat voivat osallistua esimerkiksi oikeustieteellisille kursseille, tai muuhun ammatteettiseen koulutukseen. Täydennyskoulutusvelvoite voi täytyä myös laatimalla oikeustieteellisiä ja lainvalmisteluun liittyviä lausuntoja. Valvontalautakunnan tehtävänä on valvoa, että asianajajat täyttävät koulutusvelvoitteensa. (Asianajajaliitto 2018. Koulutus, viitattu 30.11.2018.)

### **3.2 Luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat**

Luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toiminnasta on säädetty luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa, eli lupalakimieslaissa. Lain 2 § käsittelee luvan myöntämisen edellytyksiä, joita on saman lain 1 momentissa neljä kohtaa. Ensimmäinen edellytys koskee lain 2 §:n 1 momentin 1 mukaan koulutusta, joka on sisällöltään sama, kuin asianajajalain 3 §:n 1 momentin 2 kohdan mukainen koulutusvaatimus. Henkilön tulee olla suorittanut oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto Suomessa tai hän on voinut suorittaa ulkomailla vastaavan tutkinnon, joka on tunnustettu Suomessa.

Toisena edellytyksenä henkilöllä tulee olla saavutettuna riittävä perehtyneisyys oikeudenkäyntiavustajan ja -asiamiehen tehtävään (lupalakimieslain 2 §:n 1 momentin 2 kohta). Henkilöllä katsotaan olevan riittävä perehtyneisyys, jos hän on suorittanut asianajajatutkinnon, tuomioistuinharjoittelun, toiminut vähintään vuoden ajan syyttäjänä tai suorittamansa 1 momentin 1 kohdan mukaisen tutkinnon jälkeen toiminut vähintään vuoden ajan sellaisessa tehtävässä, joka on perehdyttänyt oikeudenkäyntiavustajan tai -asiamiehen toimeen (2 §:n 2 momentin kohdat 1–4).

Lupalakimieslain 2 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan henkilön tulee olla rehellinen, eikä ilmeisen sopimaton oikeudenkäyntiavustajan tai -asiamiehen tehtävään. Lain 2 §:n 2 momentissa todetaan, ettei henkilö ainakaan ole rehellinen, jos hänet on viimeisen vuoden aikana tuomittu vankeusrangaistukseen tai viimeisen kolmen vuoden aikana sakkorangaistukseen sellaisesta rikoksesta, joka

osoittaa epärehellisyyttä tai sopimattomuutta toimiakseen oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana. Lisäksi jos henkilö on erotettu asianajajaliitosta tai poistettu asianajajayhdistyksen ylläpitämästä EU-luettelosta, ei hän voi toimia luvan saaneena oikeudenkäyntiavustajana tai -asiamiehenä ennen kolmen vuoden määräajan täyttymistä erottamisajankohdasta. Mikäli henkilöltä on peruttu lupa toimia oikeudenkäyntiavustajana tai -asiamiehenä kurinpidollisena seuraamuksena, koskee häntä sama kolmen vuoden määräaika ennen kuin hänelle voidaan myöntää lupa uudelleen toimiakseen luvan saaneena oikeudenkäyntiavustajana tai -asiamiehenä. (2 §:n 3–4 momentit.) Henkilö ei myöskään saa olla lain 2 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisesti konkurssissa eikä hänen toimintakelpoisuutensa saa olla rajoitettu. Jos luvan saanut lakimies liittyy asianajajaliittoon, raukeaa hänen saamansa lupa automaattisesti tällaisessa tapauksessa (Lakimiesliitto 2018. Laki luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista, viitattu 22.11.2018).

## 4 YKSITYISTEN OIKEUSAVUSTAJIEN VALVONTA

Yksityisten oikeudenkäyntiavustajien ja -asiamiesten valvonnasta on säädetty molempien toimijoiden osalta omissa laeissaan. Molemmilla avustajilla on valvonnassa mukana useampi eri taho ja tällä tavoin valvonta on läpinäkyvämpää verrattuna siihen, että sen suorittaisi pelkästään yksi taho. Valvonnan tarkoituksena on selvittää, ovatko oikeusavustajat noudattaneet toiminnassaan hyvän tavan mukaisia ammattieettisiä sääntöjä. Mikäli avustajat ovat laiminlyöneet tehtäviään tai toimineet väärin, nousee asiat valvonta-asioina kanteluiden johdosta valvontalautakunnan ja jos kyseessä on ollut lupalakimies, tarvittaessa myös oikeudenkäyntiavustajalautakunnan ratkaistavaksi kurinpitoa varten (Valvontalautakunta 2019. Valvontamenettely, viitattu 17.11.2019).

### 4.1 Asianajajiin kohdistuva valvonta

Asianajajayhdistyksen suorittamasta asianajajien valvonnasta on säädetty asianajajista annetun lain 6 §:ssä. Asianajajien valvonta kuuluu Suomessa pääasiassa Asianajajaliiton hallitukselle, jonka tehtävänä on valvoa, että asianajajat täyttävät velvollisuutensa toiminnassaan. Asianajajaliiton hallituksen suorittama valvonta on ns. yleisvalvontaa, jota hallitus toteuttaa omien toimenpiteidensä lisäksi yleisön yhteydenottojen perusteella tai esimerkiksi seuraamalla asianajajien julkista toimintaa (Ylönen 2018, 110).

Asianajajalain 6 §:ssä on kerrottu Asianajajaliiton valvonnasta ja pykälän 1 momenttia on muutettu siten, että siinä on otettu huomioon rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017) mukaiset asianajajien valvontaa koskevat määräykset. Muutos on tullut voimaan rahanpesulain voimaantulon yhteydessä heinäkuussa 2017. Rahanpesulain 7 luvun 1 §:n 2 momentin mukaisesti Asianajajaliitto valvoo, että asianajajat noudattavat toiminnassaan rahanpesulain säännöksiä ja määräyksiä. Mikäli Asianajajaliiton hallitus tekee aluehallintovirastolle esityksen rahanpesulain 8 luvun 10 §:n mukaisen rikemaksun, julkisen varoituksen ja seuraamusmaksun määräämisestä, tulee asianajajan antaa kaikki ne tiedot hallitukselle, jotka ovat tarpeen valvontaa varten. Lisäksi asianajajan tulee sallia hallituksen tehdä tarkastus hänen toimistossaan, jos sen katsotaan olevan tarpeellista ja samalla hänen tulee esittää kaikki ne asiakirjat, joiden tutkimista tarkastus edellyttää (AAL 6 § 1 momentti). Asianajajalain 6 §:n 2 momentin mukaan Asianajajaliiton

hallituksen jäsenet toimivat virkavastuulla ratkaistessaan jäsenyyttä koskevia asioita, joten heidän menetellessään virheellisesti voi asiassa seurata vahingonkorvausoikeudellisen vastuun lisäksi rikosoikeudellinen vastuu. Virkarikoksista on erikseen säädetty rikoslain (RL 792/1989) 40 luvussa.

Mikäli asianajaja laiminlyö velvollisuutensa, on oikeuskanslerilla oikeus panna vireille häntä kohtaan asianajajalain 7 c §:n mukainen valvonta-asia. Oikeuskanslerin ilmoituksen lisäksi valvonta-asia voi tulla vireille asianajajaan kohdistuvasta kirjallisesta kantelusta, tuomioistuimen tekemästä oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 10 a §:n mukaisesta ilmoituksesta tai Asianajajaliiton hallituksen tietoon tulleesta asiasta, jonka hallitus on päättänyt siirtää valvontalautakunnan käsiteltäväksi (AAL 7 c § 1 momentti). Oikeuskansleri valvoo asianajajien toiminnassa yleistä etua ja myös sitä, etteivät asianajajat menettele vastoin asianajajalakia ja Suomen asianajajaliiton hyvää asianajajatapaa koskevia ohjeita. Oikeuskansleri ei toiminnassaan saa puuttua asianajajan työhön tai määrätä hänelle kurinpidollista rangaistusta, eikä oikeuskanslerin kompetenssiin myöskään kuulu palkkiorita-asiat. Asianajajaliitto toimittaa oikeuskanslerille kaikista valvontalautakunnan tekemistä asianajajien valvontaa koskevista päätöksistä jäljennökset oikeuskanslerille, jotka oikeuskansleri tarkastaa muutoksenhakupöytäkirjan varalta. Oikeuskansleri voi hakea valvontalautakunnan antamaan päätökseen muutosta valittamalla Helsingin hovioikeuteen. (Okv 2018. Asianajajien valvonta, viitattu 12.11.2018.)

Asianajajaliiton yhteydessä toimivat valvontalautakunta ja valvontayksikkö vastaavat asianajajalain säädetystä asianajajien valvontaan liittyvistä tehtävistä kurinpidon osalta. Valvontalautakunta ja –yksikkö vastaavat osittain myös luvan saaneiden- ja julkisten oikeusavustajien valvonnasta (AAL 6 a §:n 1 momentti). Valvontayksikkö valmistelee asianajajiin kohdistuvat valvonta-asiat valvontalautakuntaa varten, pyytää kanteluun kohdistuvalta asianajajalta vastauksen kantelun johdosta sekä selvittää vireille tulleet valvonta-asiat siihen kuntoon, että valvontalautakunta voi käsitellä ja ratkaista ne (Valvontalautakunta 2018. Valvontayksikkö, viitattu 13.11.2018). Valvontalautakunta käsittelee ja ratkaisee AAL 7 c §:n mukaisia valvonta-asioita sekä antaa suosituksia 7 e §:n mukaisesti asianajajan ja hänen asiakkaansa välisistä palkkiorita-asioista (AAL 6 a §:n 2 momentti). Vireille tulleet valvonta-asiat käsitellään 7 d §:n 1 momentin mukaisesti joko valvontalautakunnan jaostossa tai täysistunnossa. Mikäli asia koskee asianajajayhdistyksestä erottamista tai seuraamusmaksun määräämistä, tulee asia käsitellä valvontalautakunnan täysistunnossa.

Pääsääntöisesti valvonta-asiat käsitellään kirjallisesti, mutta jos asia koskee yhdistyksestä erottamista tai seuraamusmaksun määräämistä, käsitellään tapaukset aina suullisessa käsittelyssä,

jonne asiaa koskeva asianajaja sekä kantelija tulee kutsua. Asianajajalle tulee varata tilaisuus tulla kuulluksi ennen ratkaisun tekemistä asiassa ja häneltä pyydetään asiaa koskevat tarvittavat tiedot ja selvitykset ja niihin hänen tulee vastata avoimesti ja totuudenmukaisesti. Myös kantelijalle varataan tilaisuus lausua vastapuolen vastauksen johdosta. (7 d § 2–3 momentit.)

Valvonta-asioiden lisäksi valvontalautakunta käsittelee asianajajan ja asiakkaan välisiä palkkiorii-toja. Palkkioriiita-asia tulee vireille asianajajan asiakkaan valvontalautakunnalle tekemän kirjallisen hakemuksen johdosta. Mikäli asianajaja on toiminut asiaa hoidettaessa yhtiön palveluksessa, on yhtiö asianosaisena palkkioriiita-asiassa asianajajan ja hakijan lisäksi. Asianajajalle ja yhtiölle tulee varata tilaisuus tulla kuulluksi ennen ratkaisun tekoa ja hakijalle tulee varata tilaisuus lausua vastausten johdosta. Palkkioriiita-asiat käsitellään pääsääntöisesti kirjallisessa menettelyssä valvontalautakunnan jaostossa, mutta asiassa voidaan myös järjestää suullinen käsittely, johon osapuolet tulee kutsua paikalle. Valvontalautakunta antaa asiassa ainoastaan suosituksen, eikä sillä ole mitään tuomioon rinnastuvia oikeusvaikutuksia eikä se ole täytäntöönpanokelpoinen. Suositusta ei voida antaa, mikäli hakijan oikeus vaatia palkkion alentamista on vanhentunut. (7 e § 1–5 momentit.)

Asianajajalain 7 h §:n mukaan valvontalautakunnan tulee pitää julkista päiväkirjaa valvonta- ja palkkioriiita-asioista, johon lautakunnan on merkittävä tiedot kantelijasta, asianajajasta tai yhtiöstä, jonka lukuun asianajaja on toiminut, asianimikkeestä, ratkaisun antamispäivästä sekä lopputuloksesta. Siinä tulee ilmetä asian käsittelyn vaiheet ja siihen tulee merkitä tieto siitä, onko asianajaja noudattanut valvontalautakunnan antamaa suositusta palkkioriiita-asiassa. Lisäksi valvontalautakunnan tulee laatia ratkaisuistaan julkinen ratkaisuseloste, joista ilmenee asianimikkeet ja ratkaisun antamispäivät, asianajajan tai yhtiön nimi, selostus asiasta ja ratkaisuiden perusteista pääpiirteittäin, lainkohdat ja hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet, joita asiassa on sovellettu, asian lopputulos, sekä asian ratkaisuun osallistuneiden nimet, asema ja ilmoitus siitä, onko asiassa äänestetty sekä eri mieltä olevien jäsenten kannattama lopputulos ja perustelut.

#### **4.2 Luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien ja -asiamiesten valvonta**

Lupalakimiesten valvonnasta on säädetty lupalakimieslain 9–12 §:issä. Lain 9 §:n mukaan lupalakimiesten valvonnasta vastaa oikeuskansleri, valvontalautakunta ja oikeudenkäyntiavustajalautakunta. Oikeuskansleri voi panna vireille lupalakimiestä koskevan 14 §:n mukaisen valvonta-asian,

mikäli hän katsoo luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan laiminlyöneen velvollisuutensa. Luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan tulee tällöin toimittaa oikeuskanslerille kaikki ne tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen tehtävien suorittamiseksi (Lupalakimieslain 10 §).

Oikeudenkäyntiavustajalautakunta on myöntänyt luvan saaneille oikeudenkäyntiavustajille luvan hoitaa tuomioistuinasioita, ja heihin kohdistuva valvonta alkaa siitä päivästä, kun heille on myönnetty lupa toimia oikeudessa avustajana tai asiamiehenä. Luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia valvotaan tilanteissa, joissa luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja on toiminut avustajana tai asiamiehenä oikeudessa tai hän on toiminut muussa tehtävässä, joka on määrätty tuomioistuimen toimesta tai hänet on määrätty oikeusapulaissa määrättyksi avustajaksi. (Valvontalautakunta 2018. Keitä valvotaan? Viitattu 8.11.2018.)

Valvonta-asia tulee vireille luvan saaneeseen oikeudenkäyntiavustajaan kohdistuvan kirjallisen kantelun, oikeuskanslerin tekemän 10 §:n mukaisen ilmoituksen tai tuomioistuimen tekemän oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 10 a §:n nojalla tekemän ilmoituksen perusteella. Kantelu voidaan jättää tutkimatta, mikäli kantelu on niin puutteellinen, ettei asiaa voida ratkaista, eikä kantelija ole korjannut valvontalautakunnan ilmoittamaa puutetta tai täydennyskehotusta. Sama koskee myös tilannetta, jossa kyseessä on valvontalautakunnan jo aiemmin ratkaisema valvonta-asia eikä siihen ole esitetty asiaan vaikuttavaa uutta selvitystä tai jos tapahtumista, jossa kantelussa on kysymys, on kulunut enemmän kuin viisi vuotta. (14 § 1–3 momentit.)

Valvontalautakunnalle kuuluvasta valvonnasta on säädetty lain 11 §:ssä ja sen mukaisesti valvontalautakunta käsittelee ja ratkaisee lupalakimiesten lupalakimieslain 14 §:n mukaisen valvonta-asian. Valvontalauta käsittelee luvan saaneisiin oikeudenkäyntiavustajiin liittyvän valvonta-asian valvontalautakunnan jaostossa, jossa puhetta johtaa jäsen, joka ei kuulu asianajajakuntaan. Valvonta-asia käsitellään pääosin kirjallisesti lautakunnan täysistunnossa tai jaostossa, mutta jos kyseessä on esitys oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle luvan peruuttamisesta tai seuraamusmaksun määräämisestä, tulee asiassa järjestää suullinen käsittely. Asiaa koskeva luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja sekä kantelija tulee kutsua paikalle järjestettävään suulliseen istuntoon. Ennen ratkaisun antamista valvontalautakunnan on varattava asiaa koskevalle avustajalle tilaisuus tulla kuulluksi ja avustajan tulee samalla antaa häneltä pyydetty tiedot ja selvitykset avoimesti ja totuudenmukaisesti. Lisäksi kantelijalle on annettava mahdollisuus lausua avustajan antaman vastauksen johdosta ja valvontalautakunnan tulee huolehtia siitä, että asia tulee riittävästi selvitettyksi. (15 § 1–3 momentit.)

Valvontayksikkö valmistelee valvonta-asiat ja valvontalautakunta antaa asiasta ratkaisun. Valvontalautakunta käsittelee luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien asiat siten, miten asianajajalain 6a, 7 a, 7 b, 7 j ja 7k §:issä säädetään, eli sen tulee valvoa, että luvan saaneet lakimiehet – samoin kuin asianajajat, täyttävät tuomioistuimessa esiintyessään velvollisuutensa. Menettely valvonta-asioissa on sama, kuin asianajajien valvonnassa, mutta mikäli valvonta-asiassa tulee kyseeseen luvan peruuttaminen tai seuraamusmaksun määrääminen kurinpitotoimena, kuuluu asia lupalakimieslain 12 §:n mukaisesti oikeudenkäyntiavustajalautakunnan ratkaistavaksi. Oikeudenkäyntiavustajalautakunta voi antaa myös varoituksen tai palauttaa asian valvontalautakunnan ratkaistavaksi. Lupalakimieslain 13 §:ssä on säädetty, millaisia kurinpitotoimia lupalakimiehille tulee määrätä eri tilanteissa. 13 §:n 1 momentin mukaan lupalakimiehille määrättävät kurinpitoseuraamukset ovat luvan peruuttaminen, seuraamusmaksun määrääminen, varoitus ja huomautus.

Oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle kuuluvasta valvonnasta on säädetty luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain 12 §:ssä, jonka mukaan avustajalautakunta määrää luvan peruuttamisesta ja seuraamusmaksun päättämisestä. Mikäli valvontalautakunta tekee avustajalautakunnalle esityksen luvan peruuttamisesta tai seuraamusmaksun määräämisestä, tulee se tehdä kirjallisesti ja siitä tulee ilmetä asianimike ja esityksen antamispäivämäärä, kantelijan ja asianosaisen nimet, selostus asiassa esitetyistä vaatimuksista ja vastauksista perusteineen, valvontalautakunnan esittämä seuraamus ja sen perustelut sekä esitykseen osallistuneiden nimet, asema ja ilmoitus siitä, onko asiassa äänestetty; jos on, tulee esitykseen liittää eri mieltä olevien jäsenten mielipiteet (16 § 1 momentti). Valvontalautakunnan puheenjohtaja, Harri Tuure, tuo vuoden 2017 valvontakertomuksessa sellaisen kannan esille, että seuraamusmaksujen ja luvan peruuttamisten aiheuttamat tuplakäsittelyt haaskaavat turhaan resursseja, koska ne syövät kohtuuttomasti työaika, eivätkä ole tarkoituksenmukaisia. Hän lisäksi korostaa, että on asiakkaan kannalta ikävää, että käsittelyn kesto venyy turhaan tuplakäsittelyn johdosta. (Valvontalautakunta 2019. Valvontakertomus 2017, 7. Viitattu 28.3.2019.)

Lupalakimieslain 13 §:n 2 momentin mukaan lupa tulee peruuttaa, mikäli lupalakimies rikkoo lain 8 §:n mukaisia lupalakimiehille määrättyjä tehtäviä, menettelee epärehellisesti tai loukkaa toisen oikeutta muulla tavoin. 13 §:n 3 momentin mukaisesti lupalakimiehelle voidaan määrätä myös varoitus tai huomautus, ja menettelyn ollessa toistuvaa tai siihen liittyessä raskauttavia seikkoja, voi kyseeseen tulla seuraamusmaksun määrääminen, jonka perii oikeudenkäyntiavustajalautakunta.



Seuraamusmaksun määrä on vähintään 500 ja enintään 15 000 euroa. Tällöin huomioon tulee ottaa toiminnan voitettavuus ja kokemus tehtävistä. Lupalakimiehen taloudelliset olot ja seuraamusmaksu tulee mitoittaa oikeassa suhteessa henkilön menettelyyn nähden. Seuraamusmaksu voidaan myös jättää määräämättä, mikäli asia on vireillä esitutkinnassa, syyteharkinnassa, tuomioistuimessa rikosasiana tai jos lupalakimies on tuomittu lainvoimaiseen rangaistukseen samasta rikoksesta. Seuraamusmaksu voidaan myös jättää määräämättä, mikäli lupalakimies on rikkonut vain vähäisessä määrin velvollisuuksiaan tai teon haitallisuutta on pidettävä kokonaisuus huomioon ottaen vähäisenä. Avustajalautakunta voi myös palauttaa asian valvontalautakunnan käsiteltäväksi. (13 §:n 3–8 momentit.)

Valvonta- ja avustajalautakunnan antamiin ratkaisuihin sovelletaan suoraan asianajajalain 7 g §:ssä mainittuja ehtoja ja valvonta-asiasta annetun ratkaisun asiakirjan tulee olla samansisältöinen kuin asianajajiin kohdistuvissa valvonta-asioissa. Valvontalautakunnan tulee lisäksi pitää julkista päiväkirjaa ja laadittava julkinen ratkaisuseloste luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain 18 §:n mukaisesti. Päiväkirja- ja ratkaisukäytäntö on samansisältöinen kuin asianajajista annetun lain 7 h §:n ja 7 i §:n sisältö.

#### **4.3 Lautakuntien kurinpitoratkaisuja**

Valvontalautakunnan internet-sivuilta löytyy valvontaratkaisujen hakemisto, joka sisältää valvontalautakunnan tekemiä valvontaratkaisuja vuodesta 2001 alkaen. Käsittelen tässä osiossa muutamaa esimerkkitapausta ratkaisuihin. Tapaukset valikoin sattumanvaraisesti niiden tuoreutensa ja tyyppinsä perusteella. Valvontalautakunnan valvontaratkaisuhakemistosta löytyy asianajajiin ja julkisiin oikeusavustajiin kohdistuvia valvontaratkaisuja kaikkine seuraamuksineen, mutta lupalakimiesten kohdalla ainoastaan valvonta-asioissa, jotka ovat johtaneet huomautuksiin tai varoituksiin. Näitä ankarammat seuraamukset lupalakimiesten osalta määrää oikeudenkäyntiavustajalautakunta. Vuonna 2018 valvontalautakuntaan tuli vireille 615 asiaa, jossa on lukumääräisesti vain 7 asiaa enemmän verrattuna vuoden 2017 vireille tulleisiin asioihin. Näistä valvonta-asioita oli noin 83 % ja palkkiorita-asioita noin 17 %. Vireille tulleista valvonta-asioista 399 kantelua kohdistui asianajajiin ja vain 84 kantelua kohdistui luvan saaneisiin oikeudenkäyntiavustajiin, eli valtaosa vireille tulleista asioista kohdistuu tämän tilaston valossa asianajajiin. Vuonna 2018 erotettiin kaksi asianajajaa asianajajaliitosta ja yhdeltä lupalakimieheltä peruutettiin lupa (Valvontakertomus 2018. Tilastotietoja valvonnasta).

Vuonna 2017 oikeudenkäyntiavustajalautakunta on ratkaissut neljä valvontalautakunnan sille tekemää esitystä, jotka ovat kohdistuneet kahteen lupalakimieheen. Toiseen näistä on kohdistunut kolme esitystä ja toiseen yksi. Molemmissa tapauksissa valvontalautakunta on esittänyt oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle lupalakimiesten luvan peruuttamista (Oikeus.fi 2018. Avustajalautakunnan toimintakertomus 2017. Vireille tulleet asiat, viitattu 9.2.2019). Edellä mainitun tilaston kirjoitushetken jälkeen on ehditty julkaista vuoden 2018 avustajalautakunnan toimintakertomus, jonka mukaan vuonna 2018 valvontalautakunta on esittänyt 12 valvonta-asiassa lupalakimiehen luvan peruuttamista, joissa on ollut kysymys yhteensä kolmen eri avustajan toiminnasta. Viran puolesta avustajalautakunta on saattanut vireille vuonna 2018 muun kuin kurinpidollisen seuraamuksen perusteella neljä luvan peruuttamisasiaa, jotka ovat perustuneet muun muassa avustajan saamiin rikostuomioihin sekä huomattaviin ulosottovelkoihin (Oikeus.fi 2019. Avustajalautakunnan toimintakertomus 2018. Vireille tulleet asiat, viitattu 3.10.2019). Vuonna 2018 avustajalautakunta on peruuttanut kurinpidollisena toimenpiteenä ainoastaan yhdeltä lupalakimieheltä luvan. Valvontalautakunta on kahdessa muussa tapauksessa esittänyt oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle kurinpidollisena toimenpiteenä määrättäväksi luvan peruuttamisen, mutta näissä tapauksissa valvontalautakunta on määrännyt seuraamukseksi seuraamusmaksun esitetyn luvan peruuttamisen sijaan. (Oikeus.fi 2019. Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan toimintakertomus 2018, 12–13, viitattu 5.11.2019.)

#### **4.3.1 Valvontalautakunnan ratkaisu: TO 3.5 kunniallisuus ja TO 12.1 tietojen antaminen**

Tapaus koskee asianajajaliitosta erottamista ja se perustuu vuonna 2017 annettuun valvontaratkaisuun. Tapauksessa on laiminlyöty hyvän asianajajatavan mukaisten ohjeiden kohdan 3.5 kunniallisuusvaatimusta ja 12.1 kohdan tietojen antamisvaatimusta. Tapauksessa asianajaja on avustanut päämiestään, joka oli ulkomaalainen. Päämies on kokenut prosessin edetessä merkittäviä oikeudenmenetyksiä asianajajan menettelyn johdosta muun muassa sen vuoksi, että asianajaja oli esittänyt päämiehensä puolesta ylimitoitettuja vaatimuksia ja jättänyt hankkimatta näyttöä päämiehensä vammojen haittaluokasta ja ansionmenetyksestä. Asianajaja on lisäksi toiminut kantelijan antamien ohjeiden vastaisesti asianajajan rajatessa valitusta hovioikeudelle. Asianajaja ei myöskään prosessin aikana hankkinut päämiehelleen käännöksiä käräjä- ja hovioikeuden antamista tuomiosta, eikä muistakaan asiakirjoista, jotka olivat asian kannalta merkittäviä. Valvontalautakunta

on katsonut asianajajan toiminnan olevan erityisen moitittavaa etenkin sen vuoksi, että hänen päämiehensä on ollut ulkomaalainen ja näin ollen ollut riippuvainen avustajastaan. Lisäksi päämiehelle on aiheutunut merkittävää taloudellista vahinkoa korvausten osalta, jotka koskivat hänen ansionmenetystään.

Asianajajan toiminnasta valitettiin valvontalautakuntaan. Asianajaja on kuitenkin laiminlyönyt velvollisuutensa vastata valvontalautakunnan esittämiin kysymyksiin avoimesti, totuudenmukaisesti ja määräjassa. Valvontamenettelyssä on jouduttu turvautumaan haastemiestiedoksiintoon, ja näin ollen asianajajan vastaamisvelvollisuuden laiminlyönnin on katsottu johtuneen piittaamattomuudesta hyvää asianajajatapaa sekä itse valvontamenettelyä kohtaan. Ottaen huomioon sen, että valvontalautakunta on langettanut asianajajalle vuosien 2007–2015 aikana kuusi kurinpidollista seuraamusta, on toiminnan katsottu olevan toistuvaa ja nämä seikat ovatkin otettu valvontalautakunnan antamassa ratkaisussa raskauttavina tekijöinä huomioon. Valvontalautakunta on katsonut asianajajan menettelyn olleen kokonaisuutena ammattitaidotonta ja omiaan alentamaan asianajajakunnan arvoa ja asianajajakuntaan kohdistuvaa luottamusta ja näin ollen valvontalautakunta päätti erottaa asianajajan asianajajaliitosta 10.4.2017 antamallaan päätöksellä. (Valvontalautakunta 2019. Valvontaratkaisuja. TO 3.5 kunniallisuus. to 12.1 tietojen antaminen, viitattu 10.1.2019.)

#### **4.3.2 Valvontalautakunnan ratkaisu: TO 3.1 lojaalisuus ja TO 4.1 huolellisuus ja tehokkuus**

Seuraava esimerkkitapaus koskee seuraamusmaksun määräämistä. Tapaus perustuu valvontalautakunnan 10.4.2017 tekemään ratkaisuun, jossa keskeisinä arvioitavina asioina olivat hyvää asianajajatapaa koskevien ohjeiden kohtien 3.1 ja 4.1 mukaiset lojaalisuus- sekä huolellisuus- ja tehokkuusvaatimukset. Tapauksessa asianajajan hoidettavana on ollut kantelijan kuolleen puolison veljen kuolinpesää koskevan perinnönjako. Valvontalautakunta on jo kertaalleen vuonna 2015 käsitellyt kantelijan vireille paneman samaa asiaa koskevan valvonta-asian, josta asianajaja on saanut huomautuksen, koska ei ole hoitanut tehtävää tarvittavalla joutuisuudella. Tästäkään huolimatta asianajaja ei ole jatkanut perinnönjaon toimittamista, eikä ole antanut valvontalautakunnalle perusteltua syytä viivyttelylleen. Valvontalautakunnan mielestä perinnönjaon olisi pitänyt valmistua viimeistään kesäkuussa 2016.

Valvontalautakunta on katsonut asianajajan laiminlyöneen velvollisuutensa hoitaa tehtävää tarvittavalla joutuisuudella ja tällöin menetelleen hyvän asianajajatavan mukaisten lojaalisuus- ja huolellisuusvelvoitteiden vastaisesti. Lisäksi valvontalautakunta on katsonut asianajajan menettelyn olevan toistuvaa, ottaen huomioon sen, että asianajajalle on määrätty kahdeksan kurinpidollista seuraamusta vuosien 2008 ja 2016 välisenä aikana, joista peräti viiden on katsottu johtuvan viivytelystä tehtävän hoitamisessa. Asianajajan menettely tapauksessa on ollut omiaan alentamaan asianajajakunnan arvoa ja vähentämään asianajajiin kohdistuvaa luottamusta, joten asianajajalle on määrätty seuraamusmaksu hänen menettelynsä johdosta. (Valvontalautakunta 2019. Valvontaratkaisuja. TO 3.1 lojaalisuus. TO 4.1 huolellisuus ja tehokkuus, viitattu 5.2.2019.)

#### **4.3.3 Valvontalautakunnan ratkaisu: TO 5.12 asianajopalkkio**

Kyseinen tapaus perustuu asianajajan ja hänen asiakkaansa väliseen palkkioritaan. Tapauksessa valvontalautakunta on antanut ratkaisunsa 28.2.2014, joka lopulta johti asianajajan huomatukseseen. Kantelija on pyytänyt asianajajaa tekemään valvontalautakunnalle kantelun erään toisen asianajajan toiminnasta ja selvittämään, onko tämä menetellyt hyvän asianajajatavan vastaisesti. Kantelijaa avustanut asianajaja ei suostunut tekemään valvontalautakunnalle kantelua toisesta asianajajasta ja hän laskutti kantelijaa 1790,25 euron suuruisella palkkiolaskulla. Asianajaja on kantelijan mukaan laskuttanut häntä tekemättömästä työstä, joten kantelija saattoi asian valvontalautakunnan ratkaistavaksi. Valvontalautakunta on katsonut asianajajan palkkion olevan kohtuuton, ja suositellut asianajajan kohtuullistavan 1790,25 euron suuruisen palkkionsa 1000 euroon. Asianajaja on menetellyt asiassa valvontalautakunnan antaman ratkaisun perusteella hyvän asianajajatavan vastaisesti. (Valvontalautakunta 2019. Valvontaratkaisuja. Asianajopalkkio. Palkkio-ohje. TO 5.12, viitattu 8.2.2019.)

#### **4.3.4 Avustajalautakunnan ratkaisu: lojaalius, huolellisuus ja ammattitaito**

Ensimmäisessä tapauksessa avustajana toimiva luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja on toistuvasti käyttäytynyt epäasiallisesti maahanmuuttoviraston turvapaikkapuhutteluissa. Avustaja on muun muassa häirinnyt puhuttelun kulkua esittämällä kysymyksiä ilman hänelle myönnettyjä puheenvuoroja, puhumalla kesken puhuttelun puhelimeen sekä kävellyt kesken puhuttelun ympäriinsä ja poistunut odottamatta huoneesta. Lisäksi avustaja on esiintynyt puhutteluissa päihtyneenä ja käyttäytynyt aggressiivisesti tulkkeja ja sihteerejä kohtaan. Lupalakimieslain 8 §:n 1 momentin 1

kohdan mukaan lupalakimiehen tulee olla asiakkailleen lojaali ja valvoa asiakkaansa etua ja oikeutta parhaan kykynsä mukaan. Saman momentin 6 kohdan mukaan lupalakimiehen tulee hoitaa saamansa tehtävät huolellisesti, täsmällisesti, tarpeellisella joutuisuudella ja aiheuttamatta tarpeettomia kustannuksia. 8 kohdan mukaan lupalakimiehen tulee kieltäytyä tehtävän vastaanottamisesta, jos hänellä ei ole riittävää ammattitaitoa tai ei muutoin kykene asiaa asianmukaisesti hoitamaan. 16 kohdan mukaan lupalakimiehen tulee olla pyrkimättä vaikuttamaan tuomioistuimeen tai muuhun viranomaiseen epäasiallisin keinoin, eikä hän saa saattaa tuomioistuimen tai muun viranomaisen työtä tai ratkaisua epäasiallisen arvostelun kohteeksi. (Lupalakimieslain 8 §:n 1 momentin 1,6,8 ja 16 kohdat.)

Valvontalautakunta on katsonut avustajan menetelleen lupalakimieslain 8 §:n 1 momentin 1,6, 8 ja 16 kohtien velvollisuuksien vastaisesti. Myös avustajalautakunta on tullut samaan lopputulokseen, kuin valvontalautakuntakin ja päättänyt peruuttaa lupalakimiehen luvan. Avustajalautakunta on pitänyt lupalakimiehen päihtyneenä esiintymistä turvapaikkapuhutteluissa erittäin moitittavana, ja katsonut tämän olleen omiaan vaarantamaan hänen asiakkainaan olevien turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa. Avustajalautakunta peruutti kyseisen luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan luvan toimia avustajana (Oikeus.fi 2019. Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan toimintakertomus 2017, 14).

#### **4.3.5 Avustajalautakunnan ratkaisu: virheelliset laskut**

Toisessa tapauksessa valvontalautakunta oli tehnyt kolme luvan peruuttamista koskevaa esitystä samasta avustajasta oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle. Avustaja on menetellyt toistuvasti lupalakimieslain 8 §:n 1 momentin 1,6,8,10 ja 12 kohtien velvollisuuksien vastaisesti. Avustaja on esimerkiksi laatinut vielä toimeksiannon päättymisen jälkeen valituksen ja vastaselityksen tuomioistuimelle ilman kantelijan valtuutusta, eikä ollut palauttanut jutun asiakirjoja päämiehelleen välittömästi toimeksiannon päättymistä. Hän ei ole noudattanut tuomioistuinten antamia määräaikoja ja on toistuvasti jättänyt vastaamatta tuomioistuimen lisäselvityspyyntöihin. Näiden lisäksi hänen esittämänsä laskut tuomioistuimelle eivät ole vastanneet totuutta ja niissä on ollut epäselvyyksiä.

Avustajalautakunta on päättänyt peruuttaa lupalakimiehen luvan ja katsonut sen seikan erityisen raskauttavana, että avustaja on toimittanut tuomioistuimelle sellaisia laskuja, jotka ovat ilmeisen virheellisiä ja jotka eivät vastaa totuutta. Lautakunnan antama ratkaisu ei saavuttanut lainvoimaa,

koska luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja valitti siitä Helsingin hovioikeuteen ja asian käsittely jatkuu edelleen. (Oikeus.fi 2019. Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan toimintakertomus 2017, 14.)

## 5 VAATIMUSTEN VERTAILU

Opinnäytetyön aikaisemmat osiot toimivat teoriapohjana tämän osion vertailua varten. Tämä osio toimii työn oikeusvertailevana tutkimusosiona, jossa tullaan vertailemaan Suomen avustajajärjestelmää kahden instituution, eli asianajajien ja lupalakimiesten osalta toisiinsa. Osiossa vertaillaan Suomen avustajajärjestelmää myös Ruotsin, Saksan ja Viron järjestelmiin ja tutkitaan, millaisia eroavaisuuksia niistä tullaan löytämään Suomen järjestelmään verrattuna.

### 5.1 Asianajajien ja lupalakimiesten kelpoisuusvaatimusten vertailu

Vertailtaessa asianajajien ja lupalakimiesten kelpoisuusvaatimuksia, tullaan niistä löytämään jonkin verran eroavaisuuksia. Asianajajia esimerkiksi velvoittaa heille asianajajalain 3 §:n 1. momentissa yleisvaatimuksena säädetty 25-vuoden ikävaatimus, jota vastaavasti lupalakimieslain säännöksistä ei löydy ollenkaan. Vaatimus tarkoittaa sitä, että Suomen Asianajajaliiton jäseneksi pyrkivän henkilön tulee olla vähintään 25-vuotias. Käytännöllisesti katsoen ikävaatimus ei tule muodostamaan jäsenyydelle estettä, koska nuorimmillaankin jäseneksi pyrkijä on noin 27–28 vuoden ikäinen ottaen huomioon opiskelujen kesto ja vähintään neljän vuoden käytännön työkokemus tutkinnon suorittamisen jälkeen (Ylönen 2018, 25). Asianajajien ikävaatimukselle ei tässä valossa voida laskea kovinkaan suurta painoarvoa vertailtaessa yksityisten avustajien kelpoisuusvaatimuksia keskenään.

#### 5.1.1 Rehellisyys

Asianajajia ja luvan saaneita lakimiehiä velvoittaa molempia omien lakiensa mukaiset vaatimukset rehellisyydestä. Asianajajalain 3 §:n 1. momentin 1 kohdan mukaan asianajajan tulee olla rehelliseksi tunnettu sekä muilta ominaisuuksiltaan ja elämäntavoiltaan sopiva harjoittamaan asianajajan tointa. Lupalakimieslain 2 §:n 1. momentin 3 kohdan vastaavan säännöksen mukaan lupalakimiehenä voi toimia henkilö, joka on rehellinen ja ei ilmeisen sopimaton oikeudenkäyntiavustajan tai -asiamiehen tehtävään. Molempien toimijoiden siis edellytetään olevan toiminnassaan rehellisiä, mutta suurin eroavaisuus löytyy siitä, että asianajajan tulee olla myös muilta henkilökohtaisilta omi-

naisuuksiltaan ja elämäntavoiltaan sopiva henkilö harjoittamaan asianajajan tointa, kun taas lupalakimies ei vain saa olla ”ilmeisen sopimaton” kyseiseen tehtävään. Myös oikeuskansleri on ottanut kyseiseen asiaan kantaa aloitteessaan luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain muuttamiseksi. Oikeuskanslerin näkemyksen mukaan ei ole löydettävissä perusteita sille, että asianajajien ja lupalakimiesten sopivuutta arvioitaisiin eri tavoin, ja juuri tämän vuoksi säännöstä pitäisi osaltaan muuttaa siten, että arviointi olisi molemmille osapuolille sama. (Okv.fi 2017. Aloite luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain muuttamiseksi, 4. Viitattu 2.10.2019.) Sopimatомуusarviointia on puitu myös esimerkiksi korkeimman oikeuden ennakkotapauksessa (KKO:2016:94), jossa ulosottovelkainen varatuomari on hakenut lupaa toimiakseen lupalakimiehenä. Korkein oikeus on katsonut, että hän on ollut muutoin kuin tilanpäisesti maksukyvytön, joten hän on tämän johdosta ollut ilmeisen sopimaton oikeudenkäyntiavustajan tehtävään.

Rehellisyydestä on säännelty tarkemmin asianajajia velvoittavissa hyvän asianajajatavan mukaisissa ohjeissa ja lupalakimiehien osalta lupalakimieslain 8 §:ssä. Esimerkiksi tapaohjeiden kohdan 7.4 mukaan asianajaja ei saa johtaa vastapuolta harhaan tai antaa väärää tietoa tosiseikoista tai oikeussäännöksistä, eikä esimerkiksi kohdan 8.1 mukaan saa pyrkiä vaikuttamaan tuomarin ratkaisuun epäasiallisin keinoin, eikä arvostella tuomioistuimen työtä tai ratkaisua epäasiallisesti. Lisäksi tapaohjeiden kohta 8.2 liittyy myös läheisesti asianajajan rehellisyysvaatimukseen; asianajaja ei saa antaa tuomioistuimelle paikkansapitämättömiä lausuntoja tai kiistää asioita, jotka hän tietää todeksi. Nämä osaltaan juontaa juurensa asianajajalain mukaiseen rehellisyysvaatimukseen, koska asianajajalla on velvollisuus pysyä totuudessa niin vastapuolta, kuin viranomaisiakin kohtaan.

Lupalakimiehiä velvoittavat vastaavat säännökset löytyvät lupalakimieslain 8 §:n 1 momentin kohdista 15–17. Kohdan 15 mukaan lupalakimies ei saa painostaa sopimattomasti vastapuolta, ja kohdan 16 mukaan lupalakimies ei saa pyrkiä vaikuttamaan tuomioistuimeen tai muuhun viranomaiseen epäasiallisin keinoin tai saattaa tuomioistuimen tai muun viranomaisen työtä tai ratkaisua epäasiallisen arvostelun kohteeksi. Lisäksi kohdan 17 mukaan lupalakimies ei saa antaa tuomioistuimelle tai muulle viranomaisille paikkansapitämättömiä lausumia tai kiistää asioita, jotka hän tietää todeksi. Näiden eettisten ohjeiden ja sääntöjen valossa molempia toimijoita velvoittavat käytännössä samansisältöiset tavat toimia ja lähtökohtana on se, että toiminta perustuu molempien osalta rehellisyyteen ja hyvän tavan mukaisuuteen. Hallituksen esityksestä (HE 318/2010 vp) ilme-



nee, että lupalakimiesten 8 §:n mukaiset velvollisuudet on tarkoituksenmukaisesti säädetty asiallisesti samansisältöisiksi ammattieettisiksi säännöiksi, kuin mitä asianajajat ja julkiset oikeudenkäyntiavustajat noudattavat.

Asianajajaliitto on antanut 16.5.2018 lausuntonsa lupalakimieslain muutostarpeita koskevasta arviomuistiosta (OM 1/42/2017), koska oikeusministeriö on pyytänyt myös Asianajajaliittoa lausuntoa arviomuistiosta. Lausunnon kohdassa 1.2 asianajajaliitto on käsitellyt rehellisyyttä. Lausunnon mukaan lupalakimiehiltä edellytetään jo lain perusteella rehellisyyttä ja laissa on myös täsmentävä säännös siitä, milloin henkilö ei ole rehellinen. Henkilö ei ole rehellinen, jos hänet on lainvoimaisella tuomiolla tuomittu viiden viimeisen vuoden aikana vankeusrangaistukseen tai kolmen viimeisen vuoden aikana sakkorangaistukseen, joka osoittaa hänen olevan sopimaton oikeudenkäyntiavustajan tai -asiamiehen tehtävään (Lupalakimieslain 2 §:n 3 momentti). Oikeuskansleri on katsonut, että hakijan oikeusturva voi vaarantua asioiden pitkien käsittelyaikojen johdosta ja johtaa näin ollen hakijan kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen. Asianajajaliitto on lausunnossaan korostanut, että oikeudenkäyntiavustajalautakunnalla tulisi olla mahdollisuus ottaa lupaharkinnassa huomioon tällaiset poikkeuksellisen pitkät rikosprosessit ja erityistapauksissa rikoksesta kulunut poikkeuksellisen pitkä aika.

### **5.1.2 Koulutus ja tutkinnot**

Asianajajalain 3 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan asianajajaksi aikovan on tullut suorittaa Suomessa muu ylempi korkeakoulututkinto kuin kansainvälinen ja vertaileva maisterin tutkinto taikka tutkinnon on voinut suorittaa myös muualla kuin Suomessa, jos opetushallitus on virkakelpoisuudesta annetun lain (1385/2015) mukaisesti antanut lopullisen päätöksen tutkinnon rinnastamisesta Suomen oikeustieteen maisterin tutkintoon. Lupalakimiesten osalta vaatimus koulutuksesta on asiallisesti sama, kuin asianajajalaissa, mutta on lupalakimieslain 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa vain hieman lyhyemmin kuvattuna: ”joka on suorittanut Suomessa muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan maisterin tutkinnon taikka ulkomailla vastaavan oikeustieteen tutkinnon, joka on tunnustettu Suomessa sen mukaan kuin erikseen säädetään. Näissä laissa säädettyissä koulutusvaatimuksissa ei siis sisällöllisesti ole käytännön eroa asianajajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien ja -asiamiesten kesken.

Koulutusvaatimuksesta erillään on asianajajain 3 §:n 1 momentin 4 kohdan mukainen vaatimus asianajotutkinnon suorittamisesta. Päästäkseen asianajajaksi, vaatimuksena on suorittaa Suomen Asianajajaliiton järjestämä asianajajatutkinto. Lupalakimieslaissa ei vastaavaa säännöstä erillisestä tutkinnosta ole, joten asianajajatutkinto toimii lakimiehille käytännössä lisäkoulutuksena ylemmän korkeakoulututkinnon päälle. Asianajajana ei siis voi toimia ilman asianajotutkinnon suorittamista, mutta luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan lupaa voi hakea muiden kelpoisuusvaatimusten täytyessä suoritettuaan ylemmän oikeudellisen korkeakoulututkinnon.

Tutkintovaatimusta on arvioitu myös Asianajajaliiton antamassa lausunnossa lupalakimieslain muutostarpeita koskevasta arviomuistiosta. Lausuntoa laatiessaan Asianajajaliitto on kuullut myös valvontalautakuntaa asiassa. Lausunnossa todetaan, että Lakimiesliitto on esittänyt, että luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien ja -asiamiesten riittävä perehtyneisyys voitaisiin osoittaa myös yliopistossa tehtävällä opintosuorituksella asianajajatutkinnon lisäksi. Lakimiesliitto on myös esittänyt oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle, että lautakunta hyväksyisi opintosuoritusten vaatimukset, koska lautakunnalla on paras valmius määritellä se taso, jota lupalakimiehiltä voidaan vaatia. Lakimiesliiton ehdotuksen mukaan kyseinen opintosuoritus olisi jonkin verran asianajajatutkintoa suppeampi kurssivaatimusten ollessa asianajajatutkintoa rajatummalla, mutta käytännön harjoitukset olisivat opintosuorituksen keskiössä. Lakimiesliitto luonnehtii opintosuoritusta ns. ammatilliseksi erityiskurssiksi. Lakimiesliitto on samassa yhteydessä varovaisesti tiedustellut Asianajajaliittoa, voisiko kyseinen opintosuoritus korvata osan asianajajatutkinnon vaatimuksista esimerkiksi siten, että opintosuorituksen tehneiltä ei jatkossa vaadittaisi koko asianajajatutkinnon suorittamista, vaan ainoastaan jonkinlaista täydentävää suoritusta. (Asianajajaliitto 2019. Viestintä. Tiedotteita 2018. Lausunto lupalakimieslain muutostarpeita koskevasta arviomuistiosta, viitattu 1.4.2019.)

Lupalakimiesten opintosuoritukseen Asianajajaliitolla ei ole mitään huomauttamista, mutta jälkimmäiseen asianajajatutkintoa koskevaan ehdotukseen se ei tule antamaan hyväksyntää. Asianajajaliiton mukaan asianajajatutkinnon määrittelee Asianajajaliiton tutkintolautakunta, eikä liitolla itsellään ole mahdollisuutta vaikuttaa yliopistojen mahdollisten erillisten opintosuoritusten sisältöihin. Liitto myös vetoaa asianajajatutkinnon sisältöön siltä kannalta, että se on ainutkertaista, kokeneiden asianajajien antamaa koulutusta, jolla luodaan mahdollisimman hyvät valmiudet asianajajan ammattiin, eikä Asianajajaliitto näin ollen katso asianajajatutkintokokonaisuuden osiin pilkkomista tarkoituksenmukaisena. (Asianajajaliitto 2019. Viestintä. Tiedotteita 2018. Lausunto lupalakimieslain muutostarpeita koskevasta arviomuistiosta, viitattu 1.4.2019.)

Hyvän asianajajatavan mukaiset ohjeet velvoittavat asianajajia ylläpitämään ja kehittämään ammattitaitoaan ja seuraamaan oikeuskehitystä etenkin niillä oikeudenaloilla tai alueilla, joilla he toimivat. Tämän vuoksi asianajajien tulee käyttää itsensä ammatilliseen kehittämiseen 18 tuntia vuodessa osallistumalla Asianajajaliiton järjestämille täydennyskoulutuskursseille. (Asianajajaliitto 2019. Hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet, 4.2 Ammattitaito, viitattu 3.4.2019.) Vastaavanlaista täydennyskoulutusvaatimusta ei luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien ja -asiamiesten kohdalla ole, joten tässäkin asiassa asianajajien koulutusvaatimukset ovat lupalakimiehiä tiukemmat

### **5.1.3 Kokemus, riittävä perehtyneisyys sekä ammattimaisuus**

Asianajajalain 3 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan asianajajan on tullut saavuttaa tarvittava taito ja sellainen käytännönkokemus, josta on asianajajaliiton säännöissä määrätty. Asianajajaliiton sääntöjen 5 §:ssä on kerrottu asianajajien kokemus- ja taitovaatimuksista. Sääntöjen 5 §:n 2 momentin mukaan jäseneksi pyrkivällä tulee olla vähintään neljän vuoden käytännönkokemus oikeushoidon alalta tai siihen verrattavissa oikeustieteellistä koulutusta edellyttävissä toimissa tai tehtävissä. Kokemusta tulee kuitenkin olla vähintään kaksi vuotta asianajoalalla; avustavana lakimiehenä, julkisena oikeusavustajana tai itsenäisenä asianajotehtävien hoitajana taikka muussa toimessa, missä hän on vastaavassa määrin hoitanut asianajotehtäviä. Asianajajalaissa puhutaan tarvittavista taito- ja käytännönkokemusvaatimuksista, mutta käytännössä Asianajajaliitto on tulkinut säännöstä vain tarkistamalla, että liiton jäseneksi pyrkivällä henkilöllä on asianajajan toimeen laissa edellytetty kokemus kartutettuna (Ylönen 2018, 32).

Neljän vuoden kokemuksena on huomioitu esimerkiksi tuomioistuinharjoittelu ja käytännössä kaikki sellaiset tehtävät, joissa edellytetään oikeustieteen maisterin tutkintoa. Mikäli pyrkijällä on sellaista kokemusta, joka ei edellytä oikeustieteellistä koulutusta, ei tätä kokemusta voida ottaa huomioon tarvittavaksi käytännön kokemukseksi. Pääsäännön mukaan tarvittava kahden vuoden työkokemus voidaan hankkia työskentelemällä asianajotoimistoissa, lakiasiantomistoissa tai julkisena oikeusavustajana. Mikäli henkilö on hankkinut kokemusta työskentelemällä omassa lakiasiantomistossaan, tulee hakijan osoittaa Asianajajaliitolle se, että toiminta on ollut ammattimaista esimerkiksi tekemällä selvitykset liikevaihdon määrästä. Työkokemuksen tulee myös olla kokoaikaista, ja esi-

merkiksi hakijan, joka oli ollut äitiysvapaalla noin seitsemän kuukautta, mutta oli samalla työskennellyt 3-4 päivänä viikossa, ei katsottu täyttävän vaatimusta ja tätä aikaa ei näin ollen vähennetty neljän vuoden määräajasta (Ylönen 2018, 32–34).

Vastaavasti lupalakimieslain 2 §:n 2 momentin kohdissa 1–4 on eritelty, missä kaikissa tilanteissa 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu riittävä perehtyneisyys on saavutettu. Riittävä perehtyneisyys katsotaan olevan henkilöllä, joka on suorittanut asianajajatutkinnon tai suorittanut tuomioistuinharjoittelun tai toiminut vähintään vuoden ajan syyttäjän tehtävissä taikka toiminut asianajajatutkinnon jälkeen vähintään vuoden ajan sellaisessa tehtävässä, joka perehdyttää oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan toimeen.

Oikeuskansleri on tehnyt aloitteen 26.1.2017 luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain muuttamiseksi. Laillisuusvalvontatehtävän hoidon yhteydessä oikeuskansleri on havainnut, että luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa on epäselviä ja tulkinnanvaraisia säännöksiä ja selkeitä puutteita. Puutteet koskevat esimerkiksi lupalakimiesten luvan myöntämisen edellytyksiä ja kelpoisuutta. Ongelman keskiössä on muun muassa se, ettei lupanhakijan ammatillisessa osaamisessa tai työn laadussa ilmeneviä puutteita voida ottaa luvan myöntämistä koskevassa harkinnassa huomioon, vaikka ne olisivat vakaviakin. Oikeuskansleri on katsonut tämän horjuttavan asiakkaiden oikeusturvaa ja asia on yleisen oikeudenhoidon kannalta oikeuskanslerin mukaan käsittämätöntä. Oikeuskansleri on nähnyt ongelmalliseksi myös sen, että lupalakimiesten valvonnan piirissä ovat vain oikeudenkäyntiasiat, kun taas muu heidän ammatillinen toimintansa jää valvonnan ulkopuolelle. Oikeuskanslerin mukaan se jää tulkinnanvaraiseksi, milloin on kyseessä oikeudenkäyntiin liittyvä tehtävä. Oikeuskansleri on aloitteessaan myös esittänyt harkittavaksi, että oikeuskanslerilla tulisi yleisen edun edistäjänä ja lupalakimiesten toiminnan valvojana olla oikeus hakea muutosta hovioikeuden antamiin ratkaisuihin, mikäli hovioikeus myöntää hakijalle lupalakimiehenä toimimiseen luvan, jolle oikeudenkäyntiavustajalautakunta ei kuitenkaan ole lupaa jostain syystä myöntänyt. (Edilex 2017. Oikeuskanslerilta aloite lupalakimieslain muuttamiseksi, viitattu 2.10.2019.)

Oikeusministeriön 4.9.2018 julkaisemassa arviomuistiossa luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain muutostarpeista on käsitelty 44 eri tahon antamaa lausumaa lupalakimiesten toiminnasta ja edellytyksistä. Lausumia käsiteltiin myös lupalakimiesten perehtyneisyyttä koskevien edellytysten harkinnanvaraisuudesta. Oikeuskansleri ja oikeudenkäyntiavustajalautakunta ovat

tehneet aloitteensa lupalakimieslain muuttamisesta ja katsoneet niissä, että säännöksen tarkastaminen tulee kyseeseen oikeudenkäynnin asianosaisten oikeusturvan sekä asianmukaisen oikeudenhoidon turvaamisen vuoksi. Esityksen mukaan oikeudenkäyntiavustajalautakunta voisi jatkossa pyytää harkintansa mukaan selvitystä hakijan työkokemuksesta ja käyttää tapauskohtaista harkintaansa luvan myöntämisessä.

Yhteensä kaksikymmentäneljä eri tahoja ovat puoltaneet esitystä, joista esimerkiksi Oikeuskanslerinvirasto katsoo, että hakijan perehtyneisyyden arviointi nimenomaan edistäisi lupalakimiesjärjestelmän tavoitetta sekä nostaisi oikeudenkäyntiasiamiesten työn laatutasoa, eikä juurikaan tulisi vaikuttamaan alalle pääsyyn. Muutamat hovioikeudet ovat katsoneet säännöksen tarkastamisen olevan perusteltua ja, että se parantaisi asianosaisten asianmukaisen oikeudenhoidon edellytysten täyttymistä ja heidän oikeusturvaansa. Myönteisen kannatuksen antaneet kärjäoikeudet ovat nähneet aloitteen perusteltuna ja ovat kertoneet ilmenneen tapauksia, joissa oikeudenkäyntiasiamiehen työn laatu ei ole ollut riittävällä tasolla, koska perehtyneisyydessä on ollut puutteita. Perehtyneisyyteen tulee siis puuttua etukäteisesti jo luvan myöntämisen hetkellä, koska jälkikäteen siihen puuttuminen on hyvin hankalaa. Oikeudenkäyntiavustajalautakunta on nähnyt asian myös myönteisenä, ja perustelee kantaansa sillä, että esitys ei merkitse kelpoisuusehtojen kiristämistä, vaan ainoastaan niiden täsmentämistä. Tällä edistettäisiin avustajalautakunnan mukaan lain säätämisen päätavoitetta, joka on asianosaisten oikeusturvan ja asianmukaisen oikeudenhoidon edellytysten parantaminen työn laatutasoa nostamalla.

Esitystä vastaan olevia tai siihen pidättyvästi suhtautuvia lausuntoja saatiin yhdeltätoista taholta. Perusteluina on esitetty muun muassa harkinnanvaraisten luvan myöntämisten olevan ongelmallisia elinkeinovapauden kannalta, alalle pääsyn tarpeeton vaikeuttaminen, kilpailun vähentyminen ja oikeudenkäynnin kustannusten nouseminen. Oikeustieteen professori Matti Tolvanen on nähnyt asian siten, ettei järjestelmän ongelmana ole ollut lupalakimiehistä tehtävien kanteluiden perusteella niinkään taidon puute vaan lähinnä joidenkin lupalakimiesten välinpitämättömyys. (Valtioneuvosto 2018. Arviomuistio luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain muutostarpeista. Lausuntotiivistelmä, viitattu 13.5.2019.)

## 5.2 Valvonta ja kurinpito

Asianajajien valvonta kuuluu ensisijaisesti Suomen asianajajaliiton hallitukselle. Myös oikeuskansleri on mukana valvonnassa siinä suhteessa, että se valvoo yleistä etua ja sitä, etteivät asianajajat menetele hyvän asianajajatavan ja asianajajalain vastaisesti. Asianajajaliiton hallitus tai oikeuskansleri eivät kuitenkaan määrää kurinpidollisista toimista, vaan kurinpito kuuluu yksinomaan asianajajaliiton yhteydessä toimivalle riippumattomalle valvontalautakunnalle. (Okv.fi 2019. Asianajajien valvonta, viitattu 21.8.2019.)

Lupalakimiesten valvonta kuuluu vastaavasti yleisellä tasolla oikeuskanslerille ja kurinpidon osalta valvontalautakunnalle ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnalle. Valvontalautakunta käsittelee ja ratkaisee luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa koskevan valvonta-asian, mutta jos asia koskee luvan myöntämistä, peruuttamista tai seuraamusmaksun määräämistä, ratkaisee sen tällöin oikeudenkäyntiavustajalautakunta. (Lupalakimieslain 10–12 §:t.) Kurinpidolliset seuraamukset, joita lupalakimiehelle voidaan määrätä ovat: huomautus, varoitus, seuraamusmaksun määrääminen ja luvan peruuttaminen. Vakavimpien kurinpidollisten seuraamusten määräämiset kuuluvat siis avustajalautakunnalle, ja valvontalautakunta toimii ainoastaan ns. valmistelevana elimenä asian käsittelyssä tekemällä esityksen luvan peruuttamisesta tai seuraamusmaksun määräämisestä avustajalautakunnalle. Avustajalautakunta voi myös palauttaa asian käsittelyn valvontalautakunnan ratkaistavaksi, mikäli katsoo asian olevan sen luontoinen.

Suureksi ongelmaksi lupalakimiesten valvontaan liittyen on muodostunut se, että lupalakimiesten valvonta rajoittuu vain oikeudenkäyntiasioihin; jos lupalakimies esimerkiksi laatii asiakirjoja, jotka eivät johda oikeudenkäyntiin, ei toiminta tällöin kuulu valvonnan piiriin. Lupalakimiesten valvonnan onkin tässä suhteessa katsottu olevan asianajajiin verrattuna puutteellista, koska asianajajia valvotaan heidän kaikessa toiminnassaan, myös asianajajan ollessa vapaa-ajalla. Esimerkkinä tästä vuoden 2019 keväällä oli mediassa esillä tapaus, jossa asianajaja oli ehdottanut kantelijalle ravintolassa ”oraalista seksiä” ja lisäksi hän oli kirjoitellut facebookissa tuomioistuimen työntekijöistä ikäviä asioita. Hänen toimintansa katsottiin olevan omiaan alentamaan asianajajakunnan arvoa ja vähentämään luottamusta asianajajakuntaa kohtaan, joten valvontalautakunta päätti erottaa hänet asianajajaliitosta.

Vuoden 2017 Advokaatti-lehden 5. painoksessa asianajajaliiton puheenjohtaja Jarkko Ruohola on pääkirjoituksessaan ”Ryhtiä oikeuspalvelujen tarjoajien valvontaan” katsonut, että lupalakimiesten

valvonnassa on suuria puutteita. Ruoholan mukaan asia ei johdu valvovista tahoista, vaan ”kehnosti” säädetystä laista. Ruoholan mukaan lupalakimieslaki oli askel oikeaan suuntaan, mutta se, että lupalakimiesten valvonta ulottuu vain oikeudenkäyntiasioihin, on osoittautunut huonoksi asiaksi asiakkaiden kannalta. Myös erittäin ongelmalliseksi asiaksi Ruohola on kirjoituksessaan nähnyt sen, että Helsingin hovioikeus on kesällä 2017 päättänyt, ettei lupalakimiehillä ole velvollisuutta vastata valvontalautakunnan tiedusteluihin. Ruoholan mukaan tämä ”vesittää koko valvontajärjestelmän”, sillä Ruohola pitää itsestään selvänä sitä, että näissä tilanteissa vastaamatta jättäminen yleistyy lupalakimiesten keskuudessa ja hän esittääkin retorisen kysymyksen: ”Miksi vastata tiedusteluun, jos tietää menetelleensä väärin?”. Myös valvontalautakunta on havainnut vuoden 2017 valvontakertomuksessaan sen, että on yleistä, ettei lupalakimiesten kanteluihin vastata joko ollenkaan tai niihin vastataan suppeasti (Valvontalautakunta 2018. Valvontakertomus 2017,6). Asianajajilla on puolestaan jo hyvän asianajajatavan 4.5 kohdan mukaisesti velvollisuus vastata kohtuullisessa ajassa asianajotoiminnassa saatuihin yhteydenottoihin ja etenkin silloin, jos kyse on valvovan tahon yhteydenotosta.

Tutkimukseni perusteella asianajajien ja lupalakimiesten valvonta ja kurinpitotoimet ovat hyvin samankaltaisia, mutta esimerkiksi valvovissa tahoissa on sikäli eroavaisuuksia, että lupalakimiesten valvonnassa ei ole mukana asianajajaliiton hallitus, vaan lupalakimiehiä varten perustettu oikeudenkäyntiavustajalautakunta. Valvonta kuitenkin suoritetaan samoilla periaatteilla ja kurinpito on pääosin yhtäläistä molemmissa instituutioissa. Suurimmat eroavaisuudet toimijoiden valvonnan välillä perustuu lähinnä siihen, että asianajajia valvotaan heidän kaikessa toiminnassaan, mutta lupalakimiehiä vain oikeudenkäyntiasioissa. Tämän hetkinen lupalakimieslaki ei joka tilanteessa ole selkeä, ja esimerkiksi sen hahmottamisessa, milloin kyseessä on oikeudenkäyntiasia ja milloin ei, on jopa oikeuskanslerilla ollut vaikeuksia ja hän onkin toivonut lain selkeyttämistä muiden muassa tältä osin. Vuoden 2018 valvontakertomuksessa on myös puitu lupalakimiesten valvonnan ja lupalakimieslain epäselvyyttä ja on havaittu, ettei laki välttämättä anna vastauksia siihen, millä laajuudella lupalakimiehet ovat valvonnan alaisia ja täten velvollisia noudattamaan lupalakimieslain 8 §:n vaatimuksia. Selvänä valvonnan alaisuudessa olemisesta lupalakimieslain mukaisesti voidaan ainakin pitää tilanteita, joissa lupalakimiehet suorittavat tehtäviä, joiden suorittamiseen on ehtona lupalakimiehelle myönnetty lupa oikeusavustajana tai -asiamiehenä toimimiseen.

Valvontalautakuntaan on tullut vuonna 2018 vireille 615 asiaa, joista 512 oli valvonta-asioita ja 103 palkkioriiita-asioita. Vireille tulleista valvonta-asioista 84 asiaa on kohdistunut lupalakimiehiin, 399 asianajajiin ja 29 julkistiin oikeusavustajiin. (Valvontalautakunta 2019. Valvontakertomus 2018, 64,

viitattu 7.10.2019.) Asianajaliiton sivuilla julkaistun tilaston mukaan Suomessa on ollut 31.12.2018 2143 Asianajajaa. Vuoden 2018 lopussa lupalakimiesten voimassaolevien lupien lukumäärä on ollut 1603 (Oikeus.fi 2019. Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan toimintakertomus 2018, 10. Viitattu 10.10.2019). Näistä tilastotiedoista voidaan päätellä, että vuonna 2018 lupalakimiehiin ja asianajajiin kohdistuvia valvonta-asioita on ollut yhteensä 483, joista noin 82,6 %, eli 399 asiaa on koskenut asianajajia ja noin 17,4 %, eli 84 asiaa on koskenut lupalakimiehiä. Kun näitä lukuja verrataan asianajajien ja lupalakimiesten lukumäärään, voidaan huomata, että tilastollisesti katsoen noin joka viidettä asianajajaa kohden on käsitelty yksi valvonta-asia. Lupalakimiesten osalta tulokseksi saadaan joka yhdeksästoista. Tätä tilastoeroa voi olla vaikeaa selittää täysin, ja syitä asiaan löydetään varmasti useita, mutta ero selittynee suurimmilta osin sillä, että asianajajia koskeva valvonta on lupalakimiehiä tiukempaa. Asia ilmenee tilastosta näin radikaalisti etenkin sen vuoksi, että asianajajia valvotaan heidän kaikessa toiminnassaan, mutta lupalakimiehiä vain ”oikeudenkäyntiasioissa”, jolloin valvonta ei ole molempien toimijoiden kesken yhtäläistä. Jos ajatellaan esimerkiksi tilannetta, jossa asianajajasta olisi tehty kantelu testamentin tekoon tai perinnönjakoon liittyvässä asiassa, ei lupalakimiehen osalta asiaa välttämättä tällä hetkellä voitaisi tutkia ollenkaan, koska ne eivät kuuluisi heidän osaltaan valvonnan piiriin.

### **5.3 Avustajatoiminnan järjestäminen eräissä Euroopan valtioissa**

Oikeusministeriön työryhmämietinnössä 2009:17 on selvitetty avustajatoiminnan järjestämistä muutamassa muussa Euroopan valtiossa. Vertailuun on otettu mukaan Ruotsi, Norja, Tanska, Viro, Saksa, Itävalta, Alankomaat sekä Ranska. Asiaa on käyty läpi myös Markku Fredmanin teoksessa ”Rikosasianajaja käsikirja” sivuilla 53–54 osiossa kansainvälinen vertailu. Fredmanin teoksesta ilmenee, että seuraavissa Euroopan maissa on täydellinen asianajajamonopoli, joissa oikeudenkäyntiavustajana tai -asiamiehenä voi esiintyä ainoastaan asianajaja: Alankomaat, Belgia, Espanja, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Norja, Portugali, Ranska ja Saksa. Lisäksi useassa maassa asianajajan tulee olla itsenäinen toimija, eikä saa olla muiden asianajajatoimistojen työntekijä. Oikeusministeriön työryhmämietinnön 2009:17 mukaan asianajajamonopolia esiintyy muodossa tai toisessa kaikissa muissa Euroopan valtioissa Suomea ja Ruotsia lukuun ottamatta. Silloin, kun kansainvälisissä yhteyksissä käytetään termejä ”lawyer” tai ”legal profession”, viitataan yleensä aina asianajajakuntaan kuuluviin kyseessä olevan maan asianajajajärjestön jäseniin. (Oikeusministeriö 2009. Työryhmämietintö 2009:17. Oikeudenkäyntiavustajien kelpoisuus ja valvonta, 61, viitattu 25.8.2019.)



### 5.3.1 Ruotsi

Ruotsissa oikeusavustajana voi toimia asianajaja, lakitoimiston apulaisjuristi tai muu henkilö, jonka oikeus on todennut sopivaksi tehtävään. Ruotsissa ei ole oikeusaputoimistoja tai asianajajamonopolia ja tavallisesti hakijan itse ehdottama henkilö määrätään tehtävään (HE 26/2016 vp, 2.2 Kehitys muissa Pohjoismaissa, 2.2.1 Ruotsi, viitattu 20.8.2019). Asianajajakunta on Suomen asianajajakuntaan nähden järjestäytynyt samankaltaisesti ja Ruotsissakin ammattinimike ”advokat” on suojattu.

Vertailtaessa Ruotsin avustajajärjestelmää Suomen järjestelmään voidaan huomata, että Ruotsin avustajajärjestelmä on Suomea väljempi kelpoisuusvaatimusten osalta. Avustajista on säädetty Ruotsin oikeusapulain, eli rättsbjäpplagenin (1996:1619) 26 §:ssä ja Suomen oikeudenkäymiskaarta vastaavan rättegångsbalkin (1942:740) 2. osan 12 luvussa. Rättegångsbalkin 2. osan 12 luvun mukaan oikeudenkäyntiavustajana ja -asiamiehenä Ruotsissa voi toimia henkilö, jonka oikeus on katsottu olevan rehellinen sekä taitojensa ja aikaisemman toimintansa perusteella sopiva avustajan tai asiamiehen tehtävään. Kuitenkaan henkilö ei saa olla alaikäinen, konkurssissa tai holhouksen alainen ja käytännön mukaan rikosasioissa julkisina puolustajina toimii kuitenkin asianajajat. Ruotsissa ei ole myöskään Suomen kaltaista lupalakimiesjärjestelmää. Asianajajajärjestö Sveriges Advokatsamfund vastaa järjestönä Suomen Asianajajaliittoa ja se on lailla perustettu julkisoikeudellinen yhteisö. Asianajajien valvonta kuuluu asianajajajärjestön hallitukselle ja kurinpitolautakunnalle, joka vastaa Asianajajaliiton valvontalautakuntaa sekä oikeuskanslerille. Hallitus päättää myös asianajajaksi hyväksymisestä. Vuoden 2007 lopussa Asianajajia on ollut Ruotsissa 4420 ja nykypäivänä Ruotsin Asianajajaliiton sivujen mukaan jäseniä on jo 5600. Jos tulosta verrataan vuoden 2018 Suomen asianajajien määrään, joka on 2143, on asianajajia Ruotsissa yli 2,5-kertainen määrä Suomeen nähden. (Valtioneuvosto 2009, 65–66, viitattu 4.9.2019.)

### 5.3.2 Saksa

Saksassa tuomioistuinasioita hoitavat sekä oikeudellista neuvontaa antavat pääasiallisesti asianajajat ja toiminta on muutamaa ammattialaa, kuten perintätoimistoja, veroneuvoja ja talousneuvoja lukuun ottamatta luvanvaraista. Alioikeudessa asianosainen saa myös itse hoitaa asiaansa, mutta ylemmissä oikeusasteissa tulee kyseeseen asianajajamonopoli ja asianajajapakko. Rikosasi-

oissa epäillyllä tulee olla puolustaja ja puolustajan tulee olla saksalaisen tuomioistuimen hyväksymä asianajaja tai korkeakoulussa oikeusoppinut henkilö. Asianajajamonopoli ei kuitenkaan koske riita-asioita, jos riidan intressi on enintään 5000 euroa, eikä myöskään sosiaaliasioiden oikeudenkäyntejä ensimmäisen tai toisen asteen tuomioistuimissa, vaan näissä oikeusasteissa asianosaiset voivat itse ajaa asioitaan. Ylimmässä sosiaaliasteessa on kuitenkin edustajapakko ja edustajana voi toimia asianajaja tai ammattijärjestöjen tai työntekijä- tai työnantajajhdistysten edustajat. Hallintotuomioistuimessa asianajajapakko on voimassa vain ylimmässä oikeusasteessa. (Valtioneuvosto 2009, 68–69, viitattu 5.9.2019.)

Saksassa asianajajajärjestönä toimii die Bundesrechtsanwaltskammer, joka on lailla perustettu julkisoikeudellinen yhteisö. Se on ns. pääorganisaatio 28 paikalliselle asianajajajärjestölle, eli Answaltskammereille. Asianajajaksi hyväksyminen tapahtuu aina sen paikallisen Answaltskammerin kautta, jonka alueella asianajaja tulee toimimaan. Asianajajien valvonta kuuluu ensisijaisesti paikallisen Answaltskammerin hallitukselle, jolla on oikeus panna vireille kurinpidollinen menettely asianajajaa kohtaan. Myös syyttäjä voi saattaa kurinpitomenettelyn vireille. Kurinpitoasia etenee ensimmäisenä paikallisen asianajajajärjestön yhteydessä toimivan, mutta kuitenkin asianajajajärjestöstä riippumattoman Das Answaltsgericht -nimisen tuomioistuimen pääkäsitteilyyn. Asianajaja ja syyttäjä voivat valittaa päätöksestä seuraavaan asteeseen, eli Answaltsgerichtshof -nimiseen tuomioistuimeen, jollainen toimii jokaisessa osavaltiossa. Kyseinen tuomioistuin voi määrätä asianajajan erottamisesta asianajajajärjestöstä tai häneen kohdistuvasta määräaikaisesta kiellosta harjoittaa asianajajan tointa. Näistä päätöksistä voidaan valittaa vielä kolmannen asteen tuomioistuimeen, eli Der Senat für Answaltssachen beim Bundesgerichtshofiin. Kolmannen asteen tuomioistuimeen on mahdollista valittaa myös silloin, jos asiaan liittyvällä oikeuskysymyksellä katsotaan olevan erityistä merkitystä. Asianajajalle annettavia kurinpidollisia seuraamuksia voivat olla nuhtelu, varoitus, sakko, määräaikainen kiello harjoittaa asianajajan tointa sekä erottaminen asianajajajärjestöstä. (Valtioneuvosto 2009, 68–69, viitattu 5.9.2019.)

Asianajajia, eli maan asianajajajärjestöön kuuluvia jäseniä on [www.brak.de](http://www.brak.de) -sivustolla julkaistun vuoden 2019 asianajaja- ja asiantuntijatilaston mukaan 28 liittovaltion osavaltioiden kesken ollut yhteensä 165 104. Saksan asianajajajärjestön jäsenmäärä suhteessa Suomen asianajajaliiton jäsenmäärään on yli 77 kertainen. Jo pelkästään 18 yksittäisen osavaltion paikallisen asianajajajärjestön jäsenmäärä on jo koko Suomen asianajajaliiton jäsenmäärää korkeampi ja esimerkiksi pelkästään Münchenin asianajajamäärä on yli kymmenkertainen Suomen asianajajien lukumäärään nähden.

Saksan avustajajärjestelmän suurimmat erot Suomen järjestelmään verrattuna on, että Saksassa toiminta oikeudessa on hyvin pitkälti monopolisoitu asianajajille, eikä myöskään Saksassa ole Suomen kaltaista lupalakimiesjärjestelmää. Saksassa kuitenkin alioikeudessa asianosainen saa edustaa itseään, mutta tätä ylempissä oikeusasteissa on voimassa avustajapakko. Suomessa asianosainen voi itse edustaa itseään kaikissa tuomioistuimissa, mutta poikkeuksena on kuitenkin korkeinta oikeutta koskeva avustajapakko (Oikeudenkäymiskaaren 15 1 §:n 4 momentti). Suomessa avustajapakko on voimassa asioissa, jotka koskevat tuomiovirhekantelua tai tuomion purkamista. Huomionarvoista on se, ettei avustajapakko koske muun tyyppisiä asioita kuin näitä kahta, eikä avustajapakko koske hakijan vastapuolta missään asioissa. Avustajapakko ei esimerkiksi ole voimassa menetetyt määrääjän palauttamista koskevassa asiassa (Oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 17–19 §:t). Asianajajakunta on Saksassa myös Suomen asianajajakuntaan nähden yli 77 kertainen, ja asianajajat on jaoteltu Saksassa alueiden mukaisesti ja heillä on toimivalta vain oman alueensa tuomioistuimissa, kun taas Suomessa asianajajat ovat toimivaltaisia maan jokaisessa tuomioistuimissa.

### **5.3.3 Viro**

Virossa asianosaisilla on oikeus ajaa itse omia asioitaan kaikissa muissa tuomioistuimissa, kuin korkeimmassa oikeudessa. Korkeimmassa oikeudessa asianajajilla on yksinoikeus oikeudenkäyntiavustajina ja -asiamiehinä toimimiseen. Lisäksi, jos asianosaiselle on myönnetty julkista oikeusapua, voi häntä edustaa vain maan asianajajajärjestöön kuuluva asianajaja, eli yksinoikeus on voimassa myös näissä tapauksissa. (Valtioneuvosto 2009, 69, viitattu 9.9.2019.)

Viron asianajajajärjestönä toimii Eesti Advokaatur -niminen yhdistys, jonka hallitus päättää asianajajaksi hyväksymisestä. Asianajajayhdistys on 14.6.1919 perustettu itsehallinnollinen yhdistys ja se noudattaa kuntahallinnon periaatteita. Viron asianajajaliitto on ollut kansainvälisen asianajajaliiton, eli IBA:n, jäsen vuodesta 1992 ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden asianajajaliittoja yhdistävän CCBE:n täysjäsen 1.5.2004 alkaen. Viron asianajajaliiton tehtävänä on järjestää julkisen edun mukaisia lakipalveluiden tarjoamista, asianajajien ammatillisten oikeuksien puolustamista, avustaa liiton jäseniä ammatillisessa toiminnassa, suorittaa asianajajien valvontaa sekä pyrkii jatkamaan virolaista asianajajaperinnettä. (Advokaatur.ee 2019, About us, viitattu 9.9.2019.)

Viron asianajajajärjestön verkkosivuilta: [www.advokatuur.ee](http://www.advokatuur.ee) löytyy asianajajajärjestön jäsentilasto, jonne viimeisin tieto on päivitetty 27.06.2019. Tilaston mukaan Viron asianajajajärjestössä on kokonaisuudessaan 1056 jäsentä, joista 707 on asianajajia, 346 asianajajan avustajia ja 3 assosioitunutta jäsentä. Passiivisia jäseniä liitossa on 209 henkilöä. (Advokatuur.ee 2019, About us, viitattu 20.9.2019.) Verrattaessa Viron asianajajajärjestön jäsentilastoa Suomen Asianajajaliiton jäsentilastoon, voidaan huomata, että Suomessa asianajajajärjestöön kuuluu noin kaksinkertainen määrä jäseniä.

Viron advokatuuriseaduksessa, joka on tullut voimaan 1.1.2003, säädetään Viron asianajajaliiton organisaatiosta sekä asianajajaliiton assosioituneiden jäsenten ja ulkomaisten asianajajien toiminnan oikeusperustoista. Lain 23 §:ssä on säädetty asianajajien kelpoisuusvaatimuksista. Myös Viron asianajajayhdistykseen liittyvän henkilön tulee täyttää tietyt edellytykset. Henkilöllä tulee esimerkiksi olla aktiivinen oikeuskelpoisuus ja hänen tulee asua virossa tai olla toisen EU:n jäsenvaltion, Euroopan talousalueen tai Sveitsin kansalainen. Lisäksi hänen tulee täyttää maan tuomioistuimista annetun lain tuomareille asetetut koulutusvaatimukset tai ulkomailla hankitun ammattipätevyyden vaatimukset, jotka ovat advokatuuriseaduksen 65 §:n mukaisesti tunnustettu. Lisäksi henkilöllä tulee olla vironkielen kirjallinen ja suullinen taito, hänen tulee olla rehellinen, korkean moraalin omaava ja hänellä tulee olla työhön tarvittavat kyvyt ja henkilökohtaiset ominaisuudet. Henkilöllä tulee olla asianajajatutkinto suoritettuna ja hänen tulee toimittaa asianajajajärjestölle kirjallinen hakemus asianajajajärjestöön liittymisestä.

Advokatuuriseaduksen 27 §:ssä on säädetty epäämisperusteita, jotka estävät henkilön liittymisen asianajajayhdistykseen. Henkilö ei voi liittyä asianajajayhdistykseen, jos hän ei noudata asianajajavaatimuksia, hänet on erotettu tai poistettu notaarin tehtävästä, hän on saanut rangaistuksen rikosprosessissa tahallisesta rikoksesta, tai hän työskentelee työsopimuksen tai palvelusopimuksen perusteella. Hän ei myöskään saa olla konkurssissa tai toimia ammatissa, joka on ristiriidassa asianajajan ammattietiikan tai riippumattomuuden periaatteen kanssa. Jos oikeus on päättänyt evätä henkilöltä oikeuden toimia asianajajana, tuomarina, syyttäjänä tai notaarina tai jos esteenä liittymiselle on muu opetus- tai tutkimustyöhön perustuva työ, ei henkilöä voida pitää sopivana liittymään asianajajayhdistyksen jäseneksi.

Viron siviiliprosessilaki, joka on tullut voimaan 1.1.2006, on nimeltään tsiviilkohtumenetluse seadustik. Lain 218 §:n mukaan sopimusedustajana tuomioistuimessa voivat toimia: 1) asianajaja, 2) henkilö, joka on hankkinut vähintään maisterin tutkinnon lain tutkinnasta tai vastaavan ulkomailla

hankitun pätevyyden, 3) syyttäjä kaikissa oikeudenkäyntimenettelyissä, jotka liittyvät prosessin asianosaisen taloudelliseen toimintaan, 4) yksi kantaja muiden kantajien valtuutuksen perusteella tai yksi vastaaja muiden vastaajien valtuutuksen perusteella, 5) asianosaisen jälkeläinen tai puoliso, 6) henkilö, jonka oikeus toimia sopimusedustajana perustuu lakiin. Vastaavasti viron rikosprosessilain, joka on tullut voimaan 01.07.2004, eli kriminaalmenetluse seadustikin 42 §:n mukaan rikosprosessissa avustaja voi olla 1) asianajaja, tai tuomioistuimen luvalla kuka tahansa muu henkilö, joka täyttää koulutusvaatimukset, jotka kriminaalmenetluse seadustikissa on asetettu sopimuspäruusteisille edustajille, ja joiden pätevyys rikosoikeudenkäynnissä perustuu sopimukseen puolustettavan henkilön kanssa tai 3) asianajaja, jonka pätevyys rikosprosessissa perustuu viranomaisen määräykseen. Säädöksen 43 §:n mukaan epäilty voi valita avustajansa henkilökohtaisesti, tai prosessiin osallistuva viranomainen voi sen nimetä, mikäli epäilty tai syytetty ei ole valinnut avustajaa, mutta on pyytänyt avustajan nimeämistä, tai jos epäilty tai syytetty ei ole pyytänyt avustajaa, mutta se on pakollista lain 45 §:n mukaisissa tilanteissa. Päämies voi olla esimerkiksi rikosentekohetkellä alaikäinen, eikä voi henkisen tai fyysisen vamman vuoksi puolustautumaan, hän on epäiltynä rikoksesta, josta voidaan määrätä elinkautinen vankeus, hänen etunsa ovat ristiriidassa toisen henkilön etujen kanssa, jolla on avustaja, tai hän on ollut pidätettynä vähintään neljä kuukautta.

Asianajajien valvonnasta on säädetty advokatuuriseaduksen 46 §:ssä ja sen mukaan Viron asianajajayhdistyksen hallitus vastaa jäsentensä ammatillisen toiminnan ja ammattietiikan noudattamisen valvonnasta. Hallintoneuvosto voi vaatia lakimiehen, jonka toimintaa valvotaan osallistumaan hallintoneuvoston kokoukseen, toimittamaan hallintoneuvostolle tai sen nimeämälle henkilölle asianajotoimistoon, sen hallintoon ja toimintaan liittyvät asiakirjat, ja antaa johtokunnalle tai hallintoneuvoston nimeämälle henkilölle selityksen toiminnastaan.

Vuonna 1991 Virossa on ollut 185 asianajajaa ja vuoteen 2001 mennessä asianajajayhdistyksessä oli 415 jäsentä. Vuonna 2011 Viron asianajajayhdistyksen jäsenmäärä on kasvanut 750 jäseneseen. Tänä päivänä jäseniä on 1056, joista 707 on asianajajia, 346 asianajajan avustajia ja 3 assisioitunut jäsentä. Viron asianajajayhdistyksen jäsenyydellä on Suomen Asianajajaliiton jäsenyyteen verrattuna sellainen ero, että Suomen Asianajajaliittoon voivat liittyä vain asianajajat. Virossa yhdistykseen voivat liittyä asianajajien lisäksi myös asianajajien vanhemmat avustajat sekä avustavat asianajajat. (Advokatuur.ee 2019. Advokatuur. Advokatuuri arengusuunad 2011–2020, viitattu 23.9.2019.)

Näiden tietojen perusteella voidaan huomata, että asianajajien kelpoisuusvaatimukset ovat Virossa hyvin samankaltaisia kuin Suomessa. Virossa asianajajilta vaadittavia kelpoisuusehtoja on Suomen tapaan koulutusvaatimus, rehellisyysvaatimus, taito- ja kykyvaatimus, tutkintovaatimus, hakija tai asianajaja ei saa olla konkurssissa, -työskennellä työsopimuksen tai palvelusopimuksen perusteella, eikä toimia ammatissa, joka voi horjuttaa riippumattomuuden periaatetta. Virossa asianajajilta vaaditaan näiden lisäksi myös Suomen tapaan säännöllistä juridista täydennyskoulutusta, joten vaatimukset perustuvat samoihin asioihin kuin Suomessa.

Valvonnan osalta maiden kesken voidaan kuitenkin löytää joitakin eroavaisuuksia, mutta valvonta on siinä mielessä samankaltaista kuin Suomessa, että valvonta kuuluu asianajajayhdistyksen hallitukselle ja se suoritetaan samoilla periaatteilla. Poikkeuksena Suomen järjestelmään verrattuna, kurinpidon järjestää Viron asianajajayhdistyksen hallitus, eikä erillinen kurinpitoelin kuten Suomessa. Suomessa asianajajaliiton hallitukselle kuuluu vain asianajajien yleisvalvonta, ja kurinpidosta vastaa valvontalautakunta.

## 6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tavoitteina ja tutkimusongelmana oli tutkia yksityisiin oikeudenkäyntiavustajiin ja -asiamiehiin liittyvää sääntelyä muutaman vuosikymmenen ajanjaksolta aina nykypäivään asti, ja samalla selvittää, millaisia kelpoisuusvaatimuksia heihin kohdistuu sekä miten valvonta on järjestetty molempien toimijoiden osalta. Järjestelmän kehitystä lähdettiin selvittämään katsauksella historiasta, vuoden 1958 asianajajalain säätämisen ajoilta ja edettiin hiljalleen suurimpien järjestelmään kohdistuvien muutosten kautta nykypäivän tilanteeseen ja tulevaisuuden strategioihin asti. Alun perin tarkoituksena oli selvittää tutkimuksen pohjalta asianajajamonopolin tarpeellisuutta Suomessa, mutta tämä kysymys koettiin yhdessä työn ohjaajan sekä vertaisarvioijan kanssa niin laajaksi, että kysymykseen todettiin olevan mahdotonta löytää yhtä oikeaa tai selkeää vastausta.

Vaikka asianajajamonopoli ei toimi enää työn tutkimusongelmana, asiasta saatiin selville kuitenkin sen verran, että asianajajamonopolikysymys on noussut julkisen keskustelun kohteeksi erilaisten asiantuntijamietintöjen ja lainsäädäntötyön kautta useasti vuosikymmenten aikana ja kuitenkin on aina tultu siihen lopputulemaan, että Suomessa ei asianajajamonopolille ole tarvetta. On todettu, että asianajajamonopoli menisi järjestelmänä liian pitkälle ja se tulisi huomattavasti vaikeuttamaan alalle pääsyä ja heikentäisi oikeudellisten palveluiden tarjontaa. Lisäksi asianajajaliiton pakkojäsenyys loisi perustuslaillisia kysymyksiä esimerkiksi perustuslain 13 §:ssä turvatun negatiivisen yhdistymisvapauden osalta.

Historian osalta Suomen avustajajärjestelmän voidaan todeta kehittyneen hitaasti nykyiseen tilaansa noin 60 vuoden aikana. Historiaosuus toimii työn kannalta pohjustavana osiona ja se pyrkii vastaamaan tutkimuskysymykseen: ”Millainen avustajahistorian kehitys on ollut muutaman vuosikymmenen aikana ja millaiset mahdolliset tulevaisuudennäkymät ovat?” Siinä lähdettiin liikkeelle asianajajalain säätämisen ja siihen liittyvän lainvalmistelutyön ajoilta. Avustajahistorian kannalta yksi tärkeimmistä merkkipaaluista avustajajärjestelmän kehityksessä oli vuoden 1958 asianajajalain säätäminen, jossa muun muassa sovellettiin Ruotsin mallia estää asianajajan ammattiniimikkeen käyttö muilta, kuin kelpoisuusvaatimukset täyttävältä henkilöltä. Enää kuka tahansa ei voinut sanoa olevansa asianajaja. Seuraavaan kymmeneen vuoteen ei asianajajien jäsenmäärässä tapahtunut käytännössä minkäänlaisia muutoksia ja alalla toimi edelleen paljon pätemättömiä eli ns. maallikkoavustajia asianajajien lisäksi. Ongelmana oli se, että vain asianajajat olivat toiminnassaan

valvonnan alaisia ja maallikkoavustajat eivät kuuluneet valvonnan piiriin ollenkaan. Seuraava tärkeä asia kehityksen kannalta oli vuoden 1973 laki maksuttomasta oikeudenkäynnistä, joka antoi asianajajille ja erityisesti syystä oikeustieteen kandidaateille oikeuden toimia sellaisissa rikosasioissa avustajina, joissa vangitulle tai alle 13 vuotiaalle vaadittiin rangaistusta rikoksesta, josta saattoi seurata vapausrangaistus.

Tämän jälkeen asianajajakunta alkoi vahvistua ja seuraavan kymmenen vuoden aikana asianajamman suosio lähti nousuun, ja 80-luvun alkuun mennessä asianajajamäärä jopa kaksinkertaistui tässä ajassa. Tähän on olennaisesti vaikuttanut yleisen hyvinvoinnin kasvu ja suurten ikäluokkien valmistuminen yliopistoista sekä kuntien perustamat oikeusaputoimistot. Seuraavat merkittävät uudistukset avustajan ammatin kannalta olivat uudet esitutkinta- ja pakkokeinolait, jotka mahdollistivat sen, etteivät maallikkoavustajat voineet enää avustaa asianosaista esitutkinnassa. Vuoden 2002 oikeusapulakiuudistuksen myötä maallikkoavustajista päästiin käytännössä kokonaan eroon, ja vain asianajajat ja poikkeusluvalla oikeustieteen kandidaatit saivat hoitaa tehtäviä oikeudessa. Tästä seuraava merkittävä ja ehkä yksi suurimmista avustajajärjestelmään kohdistuvista muutoksista historian aikana on ollut lupalakimieslain säätämisestä seurannut lupalakimiesjärjestelmä. Tämän vuonna 2013 voimaantulleen järjestelmän myötä ainoastaan asianajajat, luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat ja -asiamiehet ja julkiset oikeusavustajat saivat toimia avustajina oikeudessa. Tästä lähtien Suomessa on toiminut kolme edellä mainittua instituutiota, jotka voivat avustaa oikeudessa ja antaa oikeusapua.

Tulevaisuuden osalta asianajajaliitolla on kunnianhimoiset uudistustavoitteet nykyistä avustajajärjestelmää kohtaan, ja heidän julkaiseman vuosien 2015-2024 strategian mukaan 2020-luvulla oikeudenkäyntiasioita hoitaisivat vain asianajajat. Liiton mukaan tällä tavoin järjestelmä selkiytyisi kuluttajien ja yritysten näkökulmasta ja myös valvonta olisi järjestettävissä selkeämmin. Lisäksi asianajajaliitto haluaa saada asianajopalvelut kaikkien ulottuville, tehdä asianajajan ammatista halutun sekä pyrkiä tilanteeseen, jossa niin asianajajakuntaan kuuluvien keskuudessa kuin laajemminkin yhteiskuntatasolla olisi sisäistetty asianajajien ammattieettiset säännöt. Lisäksi asianajajien toiminnassa tulisi huomioida paremmin kansallinen ulottuvuus ja tehdä asianajajan ja asiakkaan välinen yhteydenpito nykyistä paremmaksi hyödyntäen sähköistä asiointia. Valitettavasti työtä varten ei löydetty lupalakimiesten osalta samanlaisia strategisia tulevaisuuden tavoitteita, ja olisikin ollut mielenkiintoista nähdä, millaisilla tavoitteilla luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien etuyhdistys Auktorisoidut Lakimiehet vastaa kuitenkin selkeästi suuremman ja vaikutusvaltaisemman asianajajaliiton tavoitteisiin.



Seuraavassa osiossa tutkittiin avustajien kelpoisuutta, jossa pyrittiin löytämään kysymyksiin asianajajien ja lupalakimiesten kelpoisuusvaatimuksista vastauksia. Tutkimuskysymys tältä osin on: ”Millaiset kelpoisuusvaatimukset avustajilta vaaditaan?” Kelpoisuuden osalta molemmilta toimijoilta vaaditaan hyvin samankaltaisia edellytyksiä, ominaisuuksia ja ammattietiikkaa. Selkeimmät erot mitä kelpoisuuden vertailussa toimijoiden kesken löydettiin ovat sellaisia, ettei lupalakimiehiltä löydy asianajajilta vaaditun mukaista 25 ikävuoden vaatimusta, henkilökohtaisten ominaisuuksien ja elämäntapojen sopivuuden vaatimusta, asianajajatutkintoa vastaavaa vaatimusta, eikä täydennyskoulutusvaatimusta. Kokemuksen osalta molemmilta toimijoilta vaaditaan avustajana tai asiamiehenä toimimiseen riittävää perehtyneisyyttä, taitoa ja käytännönkokemusta, mutta asianajajilta vaadittava käytännön kokemus on neljä vuotta, kun taas lupalakimiehillä se voi olla minimissään yhden vuoden. Näiden lisäksi muut toimijoilta vaadittavat asiat olivat kuitenkin joko samoja tai hyvin samankaltaisia. Johtopäätöksenä kelpoisuudesta osalta voidaan sanoa, että vaatimukset perustuvat molempien osalta samoihin asioihin, mutta asianajajilla ne ovat jonkin verran lupalakimiehiin nähden tiukemmat. Hyvin tyypillistä on, että oikeustieteellisestä tiedekunnasta valmistuneet opiskelijat aloittavat toimintansa ensin lupalakimiehinä ja pyrkivät tämän jälkeen muiden kelpoisuusehtojen täytyessä asianajajiksi.

Tämän jälkeen valvonta-osiossa pyrittiin selvittämään vastauksia kysymykseen valvonnan järjestemisestä toimijoiden välillä. Selville saatiin, että valvonta on järjestetty asianajajien osalta siten, että yleisellä tasolla siitä vastaa asianajajaliiton hallitus ja oikeuskansleri, ja kurinpito kuuluu valvontalautakunnalle. Lupalakimiesten osalta valvonnasta vastaa yleisellä tasolla oikeuskansleri ja kurinpidon osalta valvontalautakunta ja oikeudenkäyntiavustajalautakunta. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että valvonta ja kurinpito on molempien toimijoiden kannalta hyvin samanlaista ja se perustuu samoihin asioihin, mutta kurinpidon lupalakimiesten osalta hoitaa kaksi eri lautakuntaa, kun asianajajilla siitä vastaa vain valvontalautakunta. Myös valvonnan ulottuvuudessa on eroja. Valvontalautakunta voi lupalakimiesten osalta ratkaista vain sellaisia valvonta-asioita, joista voidaan määrätä huomautuksia ja varoituksia. Jos valvonta-asia on sen luontoinen, että siitä tulee määrätä seuraamusmaksu tai luvan peruuttaminen, toimii valvontalautakunta asiassa ainoastaan valmistelevana elimenä ja tekee siitä esityksen avustajalautakunnalle ja tämän jälkeen avustajalautakunta joko määrää asiassa kurinpidollisen seuraamuksen tai palauttaa asian valvontalautakunnan ratkaistavaksi. Valvontalautakunnan vuosikertomuksista ilmenee, että lupalakimiesten lautakuntien väliset tuplakäsittelyt kuormittavat valvontalautakuntaa turhaan, ja asiaan on kaivattu muutosta. Myös valvonnan ulottuvuuteen on kaivattu yhtenäisempää sääntelyä, koska tilanne on

koettu järjestelmän kannalta sikäli puutteelliseksi, että asianajajien valvonnan piiriin kuuluu kaikki asianajajien toiminta, mukaan lukien, kun asianajaja on vapaa-ajalla, mutta lupalakimiesten valvonta rajoittuu vain oikeudenkäyntiasioihin. Asianajajien ja lupalakimiesten välisten valvonta-asioiden lukumäärissä oli tilastollisesti suuria eroja. Vuoden 2018 tilaston perusteella valvontalautakuntaan on tullut vireille yhteensä 615 asiaa, joista 512 on ollut valvonta-asioita ja 103 palkkiorita-asioita. Vireille tulleista valvonta-asioista vain 84 asiaa kohdistui lupalakimiehiin, 29 julkisiin oikeusavustajiin ja jopa 399 asianajajiin. Asianajajia on ollut vuoden 2018 lopussa 2143 ja lupalakimiehiä 1603. Vuoden 2018 512 valvonta-asiasta kohdistui siis noin 82,6 % asianajajiin ja noin 17,4 % lupalakimiehiin. Tilastollisesti asia näyttää asianajajien kannalta hyvin huolestuttavalta, mutta yhtenä tilastoeroa selittävänä tekijänä löydetään tutkimuksen perusteella se, että asianajajiin kohdistuva valvonta on tiukempaa lupalakimiehiin verrattuna, eikä se näin ollen ole yhtäläistä. Tällä hetkellä lupalakimiesten osalta jää paljon sellaisia tapauksia valvonnan ulkopuolelle, jotka johtaisivat valvontalautakunnan käsittelyyn, jos kantelun kohteena olisi asianajaja.

Työhön kuuluu myös vertailuosio, jossa verrattiin Suomen avustajajärjestelmää Ruotsin, Saksan ja Viron järjestelmiin. Vertailuosiossa pyrittiin löytämään vastaukset kysymyksiin: ”Millainen avustajajärjestelmä on joissain muissa Euroopan valtioissa ja onko järjestelmillä eroa Suomeen verrattuna?” Tutkimuksen perusteella Ruotsin järjestelmä poikkeaa Suomen järjestelmästä avustajien osalta siten, että siellä avustajille on säädetty väljemmät kelpoisuusvaatimukset. Tyypillistä on, että hakijan itse ehdottama henkilö määrätään avustajan tehtävään, eikä avustajalle ole asetettu muita kelpoisuusvaatimuksia kuin, että hän on rehellinen, taitojensa ja aikaisemman toimintansa perusteella sopiva avustajan tehtävään, ei ole konkurssissa, eikä alaikäinen. Rikosasioiden osalta julkisina puolustajina toimivat yleensä asianajajat. Ruotsissa asianajajien valvonta kuuluu Ruotsin asianajajaliiton hallitukselle, oikeuskanslerille ja kurinpidosta vastaa erillinen kurinpitolautakunta. Asianajajia on Ruotsissa noin 5600, eli yli 2,5-kertainen määrä Suomen asianajajakuntaan verrattuna. Ruotsissa ei ole missään oikeusasteissa voimassa asianajajamonopolia.

Saksan osalta oikeudellisten palveluiden tarjonta on suurilta osin monopolisoitu asianajajille. Poikkeuksena Saksan asianajajamonopoliin, siellä rikosasioissa voi avustaa asianajajien lisäksi myös korkeakoulussa oikeusoppinut henkilö. Saksalainen asianajajamonopoli ei myöskään ole voimassa luonteeltaan vähäpätöisimmissä riita-asioissa, eikä sosiaaliasioissa ensimmäisen tai toisen asteen tuomioistuimissa. Näissä asianosaiset voivat asianajajien lisäksi itse ajaa asioitaan. Saksan asianajajakunta on yli 77-kertainen Suomen asianajajakuntaan verrattuna, ja saksalaisilla asianajajilla

on alueellinen toimivalta vain oman alueensa tuomioistuimessa, eli se ei kata koko maan tuomioistuimia, niin kuin Suomessa. Myös Saksan asianajajajärjestön organisaatiossa on suuria eroja Suomeen verrattuna.

Virossa asianosaiset saavat itse ajaa asioitaan kaikissa muissa tuomioistuimissa, kuin korkeimmassa oikeudessa. Korkeimmassa oikeudessa asianajajilla on monopoli avustajana tai asiamiehenä toimimiseen Virossa. Järjestelmässä on samoja piirteitä Suomen järjestelmän kanssa, mutta korkeimmassa oikeudessa on Suomessa suurelta osin edustajapakko. Virossa asianajajajärjestöön kuuluvia henkilöitä 1056, joista 707 asianajajia, eli Suomessa on noin kaksinkertainen määrä asianajajajärjestöön kuuluvia jäseniä. Kelpoisuusvaatimukset ovat samankaltaisia Suomeen verrattuna ja valvonta toteutettu samoilla periaatteilla sen kuuluessa asianajajayhdistyksen hallitukselle kuitenkin sillä erotuksella Suomen järjestelmään verrattuna, ettei Virossa kurinpidosta vastaa erillinen lautakunta, vaan myös kurinpito kuuluu asianajajajärjestön hallitukselle.

Työn tutkimustulokset tuovat ilmi sen, että avustajatoiminnan sääntely on kehittynyt hitaasti nykyiseen tilaansa ja se on kokenut tarkasteluajankohdan aikana merkittäviä yksittäisiä muutoksia. Suurella todennäköisyydellä toiminnan sääntelyyn ja itse toimintaan tullaan jatkossakin kohdistumaan uudistuksia lähivuosina, mikäli asianajajaliiton kunnianhimoiset tavoitteet toteutuvat. Avustajien kelpoisuusvaatimuksissa, valvonnassa ja kurinpidossa tai itse toiminnassa ei ole kovin suuria eroja toimijoiden kesken. Erot painottuvat lähinnä siihen, että asianajajilta vaaditaan suurempaa oikeudellista työkokemusta alalta ja valvonta on toteutettu laajemmassa mittakaavassa lupalakimiehiin verrattuna sen kohdistuessa kaikkeen, mitä asianajajat toiminnassaan tekevät, koskien myös heidän vapaa-aikaansa. Asianajajien ja lupalakimiesten välisissä valvonta-asioissa on kuitenkin todella suuria lukumääräisiä eroja, mikä osaltaan voidaan selittää sillä, ettei valvonta ole toimijoiden kesken yhtäläistä. Kansainvälinen vertailu toi ilmi, että asianajajajärjestöt ja toimintaa valvovat tahot on organisoitu järjestelmien välillä eri tavoin, ja että järjestelmistä Saksalla oli Suomen avustajajärjestelmän kanssa vähiten yhtäläisyyksiä. Viron ja Ruotsin avustajajärjestelmät muistuttivat paljon Suomen järjestelmää, mutta eroavaisuuksiakin löytyi. Järjestelmävertailu ei kuitenkaan toteutunut siinä mielessä odotetulla tavalla, ettei kaikkia alun perin vertailuun suunniteltuja asioita voitu verrata jokaisen maan kesken, koska tietoa oli kielellisten seikkojen vuoksi vaikeasti saatavilla. Avustajien kelpoisuusvaatimuksista ei esimerkiksi löytynyt maiden välillä helposti tietoa, joten sitä ei voitu huomioida vertailussa lainkaan.

## 7 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessini alkoi mietinnällä sopivista aiheista. Pyörittelin alkuun useampaa mahdollista opinnäytetyön aiheita mielessäni, mutta mikään ei tuntunut hyvältä. Tämän jälkeen sain ehdotuksen alkaa tutkia asianajajamonopolia ja sen tarpeellisuutta lähipiiriini kuuluvalta henkilöltä, joka itse on toiminut pitkän ajan yksityisenä avustajana. Aihe tuntui mieluisalta ja siihen löytyi paljon lähteitä. Tutkin asiaa tarkemmin ja huomasin, ettei aiheesta oltu tehty ainakaan vuoden 2018 syksyyn mennessä opinnäytetöitä. Aiheeni muovautui lopulta tutkimaan yksityisten oikeusavustajien toimintaan liittyviä asioita ja aloitin kirjoittamaan opinnäytetyötä.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia yksityisten oikeusavustajien toiminnan historiaa, kelpoisuusvaatimuksia ja heihin kohdistuvaa valvontaa. Työn tarkoituksena on antaa lukijalle yleiskatsaus yksityisiin oikeusavustajiin liittyvistä asioista sekä historiaosuuden avulla tuoda esille historiallisia ilmiöitä, joita asianajajalain säätämisen jälkeisenä aikana on muodostunut. Työn teoria koostuu pääosin yksityisiin oikeudenkäyntiavustajiin ja -asiamiehiin liittyvästä lainsäädännöstä, oikeuskirjallisuudesta, hallituksen esityksistä, valiokuntamietinnöistä ja erilaisista toimintakertomuksista sekä alaan liittyvistä internet-sivustoista. Työn vertailuosion avulla on tarkoitus tuoda esille yhdenmukaista vastakkainasettelua asianajajien ja lupalakimiesten kesken sekä erilaisia avustajatoimintaan liittyviä mahdollisia epäkohtia ja lainsäädännöllisiä puutteita.

Pidin opinnäytetyöni ohjausseminaarin kesällä 2019 ja tutkimusongelmani kohdistui aina tähän asti asianajajamonopoliin. Kuitenkin yhteistuumin ohjaajani ja vertaisarvioijani kanssa totesimme, ettei asianajajamonopolikysymykseen löydä helposti vastausta. Luovuin tässä vaiheessa tutkimusongelmastani ja ohjaajani ehdotti, että voisin korvata aiemman tutkimusongelmani asianajajamonopoliin liittyen ja tehdä tutkimuksenani vertailun yksityisten avustajien toiminnasta, ja voisin verrata Suomen järjestelmää myös muutamaa muun valtion vastaaviin avustajainstituutioihin. Yhdyin ajatukseen ja aloin tekemään seminaarin jälkeen vertailua. Vertailuni onnistui mielestäni hyvin ainakin yksityisten avustajien osalta, mutta vaikeuksia tuotti verrata Suomen järjestelmää muiden valtioiden järjestelmiin. Mielestäni tutkimusongelman muutos oli hyvä asia työni kannalta ja pääsin työssäni tämän ansiosta eteenpäin.

Työni lopputulokseen ja lähteinä käyttämäni materiaaliin olen kaiken kaikkiaan tyytyväinen, vaikkakin työ venyi ajallisesti suunnitelmaani nähden reilusti liian pitkäksi. Minun olisi ehdottomasti tullut panostaa työni suunnitteluun enemmän. Tekemäni vertailun tulokset olivat mielestäni luotettavia, mutta valtioiden välisen vertailun tekeminen tuotti ajoittain hankaluuksia, koska Ruotsin, Saksan ja Viron kieli ei ollut minulle helposti luettavissa ja jouduin turvautumaan erilaisten kääntäjien apuun. Myös ulkomaalaisten lähteiden hankinta oli vaikeaa, eikä vertailussa välttämättä huomioitu kaikkia eri näkökohtia, mitä olisin halunnut ottaa vertailun mukaan. Esimerkiksi avustajien kelpoisuusvaatimusten osalta en saanut kaikkien maiden osalta tarvittavaa tietoa hankittua, joten jouduin valitettavasti jättämään asioita pois.

Palatakseni vielä hylkäämäni tutkimusongelmaan, koen asianajajamonopolissa mielenkiintoiseksi sen, että asia nousee usein ajankohtaisen keskustelun aiheeksi. Esimerkiksi asianajajaliiton vuosien 2015–2014 strategian yhtenä tavoitteena on edelleen se, että oikeudenkäyntiasioita hoitaisivat 2020-luvulla ainoastaan asianajajat, ja tavoitteena olisi myös saada kaikki julkiset oikeusavustajatkin kuulumaan asianajajaliittoon. Asianajajamonopolille löytyy edelleen kannatusta, vaikka se ei ole vielä kertaakaan lyönyt itseään läpi. Asianajajaliiton tavoitteena näyttäisi olevan asianajajakunnan vahvistaminen ja tällä tavoin myös keino syrjäyttää lupalakimiesjärjestelmä, joka johtaisi asianajajien kannalta monopolitilanteeseen. Lopputulema asiassa kuitenkin on, että monopolin tarpeellisuuteen ei ole yhtä oikeaa vastausta, joten tästä johtuen jouduin hylkäämään sen työni pääasiallisena tutkimusongelmana. Miellän kysymyksen niin laajaksi, että joku toinen henkilö voisi tehdä kokonaan opinnäytetyönsä tästä aiheesta, etenkin siinä vaiheessa, mikäli asianajajaliiton strategia toteutuu. Järjestelmänä se olisi yksinkertainen, ja muun muassa valvonta olisi nykyistä selkeämmin järjestettävissä toimijoille yhdenmukaisesti verrattuna nykytilanteeseen, mutta sama tavoite todennäköisesti saavutettaisiin uudistamalla lupalakimieslakia selkeämmäksi siltä osin, että siinä huomioitaisiin valvonnan yhdenvertaisuus asianajajalakiin nähden.

## LÄHTEET

Advokatuur.ee 2019. About us. Viitattu 9.9.2019.

<https://advokatuur.ee/eng/frontpage>

Advokatuur.ee 2019. Advokatuuri arengusuunad 2011–2020. Viitattu 23.9.2019.

<https://advokatuur.ee/est/advokatuur/advokatuuri-arengusuunad-2011-2020-a>

Advokatuuriseadus 21.03.2001.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/122062016023>

Asianajajaliitto 2007. Asianajotoiminnan sääntelyn vaihtoehdot. Viitattu 25.1.2019.

[https://www.asianajajaliitto.fi/files/294/Asianajotoiminnan\\_saantelyn\\_vaihtoehdot.pdf](https://www.asianajajaliitto.fi/files/294/Asianajotoiminnan_saantelyn_vaihtoehdot.pdf)

Asianajajaliitto 2013. Hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet. Viitattu 1.4.2019.

[https://www.asianajajaliitto.fi/files/1980/Hyva\\_asianajajatapa\\_fi\\_www.pdf](https://www.asianajajaliitto.fi/files/1980/Hyva_asianajajatapa_fi_www.pdf)

Asianajajaliitto 2018. Asianajajatutkinto. Viitattu 5.11.2018.

<https://www.asianajajaliitto.fi/asianajajaliitto/asianajajatutkinto>

Asianajajaliitto 2018. Koulutus. Viitattu 30.11.2018.

<https://www.asianajajaliitto.fi/koulutus>

Asianajajaliitto 2018. Suomen asianajajaliiton säännöt 2018. Viitattu 5.11.2018.

[https://www.asianajajaliitto.fi/files/1651/A\\_02\\_Suomen\\_Aasianajajaliiton\\_saannot\\_%281.10.2018%29.pdf](https://www.asianajajaliitto.fi/files/1651/A_02_Suomen_Aasianajajaliiton_saannot_%281.10.2018%29.pdf)

Asianajajaliitto 2019. Asianajajaliiton strategia 2015–2024. Viitattu 6.3.2019.

<https://www.asianajajaliitto.fi/asianajajaliitto/strategia>

Asianajajaliitto 2019. Viestintä. Tiedotteita 2018. Lausunto lupalakimieslain muutostarpeita koske-  
vasta arviomuistiosta. Viitattu 1.4.2019.

[https://www.asianajajaliitto.fi/viestinta/tiedotteita\\_ja\\_lausuntoja/2018/lausunto\\_lupalakimieslain\\_muutostarpeita\\_koskevasta\\_arviomuistiosta.12094.news](https://www.asianajajaliitto.fi/viestinta/tiedotteita_ja_lausuntoja/2018/lausunto_lupalakimieslain_muutostarpeita_koskevasta_arviomuistiosta.12094.news)

Brak.de 2019. Asianajajatilasto 2019. Viitattu 6.9.2019.

<https://brak.de/fuer-journalisten/zahlen-zur-anwaltschaft/>

Edilex 2015. Luvan saaneelta oikeudenkäyntiavustajalta luvan saamiseksi vaadittavasta kelpoisuudesta. Viitattu 25.9.2019.

<https://www-edilex-fi.ezp.oamk.fi:2047/artikkelit/15502.pdf>

Edilex 2017. Oikeuskanslerilta aloite lupalakimieslain muuttamiseksi. Viitattu 2.10.2019.

<https://www-edilex-fi.ezp.oamk.fi:2047/uutiset/51180?allWords=lupalakimies&offset=1&perpage=20&sort=relevance&searchSrc=1&advancedSearchKey=669040>

Esitutkintalaki 30.4.1987/449.

EUR-Lex 2019. Euroopan perusoikeuskirja 2012. Viitattu 4.4.2019.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex%3A12012P%2FTXT>

EV 337/2010 vp. Eduskunnan vastaus hallituksen esityksen pohjalta laiksi luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Viitattu 3.2.2019.

<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=ev+337/2010>

Fredman, M. 2018. Puolustajan rooli. Helsinki: Alma Talent Oy.

Frände, D., Helenius, D., Hietanen, P-K., Hupli, T., Koulou, R., Lappalainen, J., Lindfors, H., Niemi, J., Rautio, J., Saranpää, T., Turunen, S., Virolainen, J. & Vuorenpää, M. 2018. Prosessioikeus. Helsinki: Alma Talent Oy. Päivitettävä sähkökirja. Viitattu 19.11.2018.

HE 3/1958 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asianajajista sekä laiksi oikeudenkäymiskaa-  
ren 15 luvun muuttamisesta. Viitattu 15.12.2018.

<https://www-edilex-fi.ezp.oamk.fi:2047/he/viitekortti/19580003>

HE 82/2001 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeusapulaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Viitattu 21.1.2018. Tekijän hallussa.

HE 132/1997 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle oikeusapulaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi. Viitattu 13.1.2019.

<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiat&docid=he+132/1997>

HE 165/1957 vp. Hallituksen esitys laiksi asianajajista ja laiksi oikeudenkäymiskaaren 15 luvun muuttamisesta. Viitattu 28.12.2018. Tekijän hallussa.

HE 318/2010 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Viitattu 30.3.2019.

<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2010/20100318>

HE 26/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä. Viitattu 20.8.2019

[https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE\\_26+2016.pdf](https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_26+2016.pdf)

KKO:2016:94.

Laki asianajajista 12.12.1958/496.

Laki oikeudenkäymiskaaren 15 luvun muuttamisesta 12.12.1958/497.

Laki luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista 17.6.2011/715.

Laki maksuttomasta oikeudenkäynnistä 2.2.1973/87.

Laki ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta 4.12.2015/1385.

Lakimiesliitto 2018. Laki luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista. Viitattu 22.11.2018.

<https://www.lakimiesliitto.fi/edunvalvonta/oikeuspolitiikka/laki-luvan-saaneista-oikeudenkayntiavustajista/>



LaVM 23/1957 vp. Lakivaliokunnan mietintö asianajajapakosta. Viitattu 7.1.2019. Tekijän hallussa.

LaVM 17/1997 vp. Lakivaliokunnan mietintö hallituksen esityksen pohjalta oikeusapulaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi. Viitattu 15.1.2019.

[https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/lavm\\_17+1997.pdf](https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/lavm_17+1997.pdf)

LaVM 40/2010 vp. Lakivaliokunnan mietintö hallituksen esityksen pohjalta laiksi luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Viitattu 1.2.2019.

[https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/lavm\\_40+2010.pdf](https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/lavm_40+2010.pdf)

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4.

Oikeus.fi 2019 Luvan hakeminen. Viitattu 13.11.2019

<https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/lautakunnat/oikeudenkayntiavustajalautakunta/luvanhakeminen.html>

Oikeus.fi 2019. Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan toimintakertomus 2017. Viitattu 15.6.2019

[https://oikeus.fi/material/attachments/yhteiset/yhteiset/Pr5TC9ms5/toimintakertomus\\_verksamhetsberattelse\\_2018.pdf](https://oikeus.fi/material/attachments/yhteiset/yhteiset/Pr5TC9ms5/toimintakertomus_verksamhetsberattelse_2018.pdf)

Oikeus.fi 2019. Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan toimintakertomus 2018. Viitattu 16.6.2019

[https://oikeus.fi/material/attachments/yhteiset/yhteiset/AofhStG4V/toimintakertomus\\_verksamhetsberattelse\\_2017\\_.pdf](https://oikeus.fi/material/attachments/yhteiset/yhteiset/AofhStG4V/toimintakertomus_verksamhetsberattelse_2017_.pdf)

Oikeuslaitostoimikunnan mietintö 1971. Viitattu 20.1.2019. Tekijän hallussa.

Oikeusministeriö 2003. Tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean mietintö KM 2003:3, 269. Viitattu 24.1.2019.

<http://urn.fi/URN:ISBN:952-466-132-2>

Oikeusministeriö 2009. Työryhmämietintö 2009:17. Oikeudenkäyntiavustajien kelpoisuus ja valvonta 2009, 61, 82. Viitattu 25.1.2019.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-466-941-2>

Oikeusministeriön päätös yleisen asianajajayhdistyksen sääntöjen vahvistamisesta 2.10.2012/540

Okv 2017. Aloite luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain muuttamiseksi. Viitattu 2.10.2019.

[https://www.okv.fi/media/filer\\_public/53/0e/530eb0fe-32d5-4f7b-ad38-62dd286f1ec9/okv\\_3\\_50\\_2016.pdf](https://www.okv.fi/media/filer_public/53/0e/530eb0fe-32d5-4f7b-ad38-62dd286f1ec9/okv_3_50_2016.pdf)

Okv 2018. Asianajajien valvonta. Viitattu 12.11.2018.

[https://www.okv.fi/fi/oikeuskansleri/tehtavat\\_ja\\_toiminta/asianajajien-valvonta/](https://www.okv.fi/fi/oikeuskansleri/tehtavat_ja_toiminta/asianajajien-valvonta/)

Pakkokeinolaki 30.4.1987/450.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Lappalainen, J. 2003. Siviiliprosessioikeus: I. Helsinki: Alma Talent Oy.

Tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean mietintö KM 2003:3. Viitattu 24.1.2019.

Valtioneuvosto 2009. Oikeusministeriön työryhmämietintö 2009:17. Oikeudenkäyntiavustajien kelpoisuus ja valvonta. Viitattu 26.8.2019.

[http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76192/omtr\\_2009\\_17\\_tyoryhman\\_mietinto\\_188s.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76192/omtr_2009_17_tyoryhman_mietinto_188s.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Valtioneuvosto 2018. Arviomuistio luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain muutostarpeista. Lausuntotiivistelmä. Viitattu 13.5.2019.

[http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161003/OMML\\_30\\_2018\\_Arviomuistio\\_luvan\\_saaneet\\_oikeudenkayntiavust\\_Lausuntotiivistelma.pdf](http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161003/OMML_30_2018_Arviomuistio_luvan_saaneet_oikeudenkayntiavust_Lausuntotiivistelma.pdf)

Valvontalautakunta 2018. Keitä valvotaan? Viitattu 8.11.2018.

[https://www.valvontalautakunta.fi/valvontalautakunta/keita\\_valvotaan](https://www.valvontalautakunta.fi/valvontalautakunta/keita_valvotaan)

Valvontalautakunta 2018. Valvontakertomus. Viitattu 7.12.2018.

<https://www.valvontalautakunta.fi/valvontalautakunta/valvontakertomus>

Valvontalautakunta 2018. Valvontayksikkö. Viitattu 13.11.2018.

<https://www.valvontalautakunta.fi/valvontalautakunta/valvontalautakunta/valvontayksikko>

Valvontalautakunta 2019. Valvontakertomus 2017. Viitattu 28.3.2019.

[https://www.valvontalautakunta.fi/files/3651/Valvontakertomus\\_2017.pdf](https://www.valvontalautakunta.fi/files/3651/Valvontakertomus_2017.pdf)

Valvontalautakunta 2019. Valvontakertomus 2018. Viitattu 9.6.2019.

[https://www.valvontalautakunta.fi/files/4055/Valvontakertomus\\_2018\\_final.pdf](https://www.valvontalautakunta.fi/files/4055/Valvontakertomus_2018_final.pdf)

Valvontalautakunta 2019. Valvontamenettely. Viitattu 17.11.2019.

<https://www.valvontalautakunta.fi/valvontalautakunta/valvontamenettely>

Valvontalautakunta 2019. Valvontaratkaisuja. Asianajopalkkio. TO 5.12 Palkkio-ohje. Viitattu 8.2.2019.

[https://www.valvontalautakunta.fi/valvontalautakunta/valvontaratkaisuja?action=show\\_resolution&resolution\\_id=457&search\\_decree=&search\\_keyword=&search\\_text=palkkio-riita&search\\_year=2014](https://www.valvontalautakunta.fi/valvontalautakunta/valvontaratkaisuja?action=show_resolution&resolution_id=457&search_decree=&search_keyword=&search_text=palkkio-riita&search_year=2014)

Valvontalautakunta 2019. Valvontaratkaisuja. TO 3.1 lojaalisuus. TO 4.1 huolellisuus ja tehokkuus. Viitattu 5.2.2019.

[https://www.valvontalautakunta.fi/valvontalautakunta/valvontaratkaisuja?action=show\\_resolution&resolution\\_id=600&search\\_decree=&search\\_keyword=&search\\_text=&search\\_year=2017](https://www.valvontalautakunta.fi/valvontalautakunta/valvontaratkaisuja?action=show_resolution&resolution_id=600&search_decree=&search_keyword=&search_text=&search_year=2017)

Valvontalautakunta 2019. Valvontaratkaisuja. TO 3.5 kunniallisuus, TO 12.1 tietojen antaminen. Viitattu 10.1.2019.

[https://www.valvontalautakunta.fi/valvontalautakunta/valvontaratkaisuja?action=show\\_resolution&resolution\\_id=594&search\\_decree=&search\\_keyword=&search\\_text=&search\\_year=2017](https://www.valvontalautakunta.fi/valvontalautakunta/valvontaratkaisuja?action=show_resolution&resolution_id=594&search_decree=&search_keyword=&search_text=&search_year=2017)

Ylönen, M. 2018. Asianajajaoikeus. Laki, säännöt ja tapaohjeet. Helsinki: Alma Talent Oy.

Ylöstalo, M. & Tarkka, O. 1998. Asianajajan käsikirja. Helsinki: Wsoy.